

INTEGROVANÁ ÚZEMNÁ STRATÉGIA UMR TURIEC NA ROKY 2022 – 2030

STRATEGICKO - PROGRAMOVÁ časť

Verzia na pripomienkovanie odbornej verejnosti

Východiskovým dokumentom pre vypracovanie strategicko-programovej časti integrovanej územnej stratégie UMR Turiec 2030 (ďalej len IÚS UMR Turiec 2030) je analytická časť tohto strategického dokumentu a Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja 2021+.

Analytická časť identifikovala hlavný rozvojový potenciál územia UMR Turiec a jeho limity a trendy rozvoja vyplývajúce z nastavenia podporných nástrojov pre stimulovanie regionálneho rozvoja z úrovne EÚ, najmä pre čerpanie EŠIF pre roky 2021-2027, ako aj implementácie Programu Slovensko a Plánu obnovy a odolnosti.

Strategicko-programová časť IÚS UMR Martin obsahuje návrh "stromu cieľov" zloženého z nasledovných častí:

1 vízie a 1 hlavného cieľa	6 strategických cieľov v 6 prioritách: (1) Vyvážený socio – ekonomický rozvoj, (2) Vzdelávaním k sociálnej inklúzii, (3) Životné prostredie adaptované na zmenu klímy, (4) Udržateľná mobilita, (5) Kultúrou ku kreativite, (6) Aktívne trávený voľný čas. ktoré vychádzajú z PHRSR Žilinského samosprávneho kraja 2021+	21 špecifických cieľov	64 opatrení
---------------------------------------	--	-----------------------------------	------------------------

Vízia: Územie UMR Turiec, ktoré je územím udržateľného mestského rozvoja 8 obcí a 2 miest (jadrové mesto Martin a mesto Vrútky) do roku 2030 realizovať také aktivity a budovať také partnerstvá, ktoré posilnia jadrové mesto Martin v jeho iniciatíve "Zdravé mesto" a zároveň tak synergicky podporia aj jeho okolie v zdravom a aktívnom životnom štýle, vyváženom socio-ekonomickom rozvoji a odolnosti voči klimatickým zmenám.

Hlavný cieľ pre samosprávy na území UMR Turiec: Ďalší rozvoj územia UMR Turiec je podmienený schopnosťou samospráv a kľúčových aktérov participatívne, spoločne a integrovane reagovať na problémy a výzvy a tieto priebežne koordinovať s jadrovým mestom Martin, ktorým spoločne čelia, pri plnom využití potenciálu územia a príležitostí z neho vyplývajúcich v prioritných tematických oblastiach: (1) Vyvážený socio – ekonomický rozvoj, (2) Vzdelávaním k sociálnej inklúzii, (3) Životné prostredie adaptované na zmeny klímy, (4) Udržateľná mobilita, (5) S kultúrou ku kreativite a (6) Aktívne trávený voľný čas.

Priorita	Strategický cieľ
1. Vyvážený socio – ekonomický rozvoj	1 Vytvárať podmienky pre prosperitu územia UMR Turiec a dobré spravovanie vecí verejných.
2. Vzdelávaním k sociálnej inklúzii	2 Dosiahnuť udržateľnú kvalitu života na území UMR Turiec vytváraním podmienok pre kvalitné vzdelávanie vedúce k sociálnej inklúzii a podporovať dostupnosť komunitných sociálnych služieb.
3. Životné prostredie adaptované na zmenu klímy	3 Zachovať prírodné hodnoty, krajinný ráz a biodiverzitu a podporiť adaptáciu sídiel na dopady zmeny klímy a energetickú krízu.
4. Udržateľná mobilita	4 Budovať a udržiavať infraštruktúru podporujúcu udržateľnú mobilitu zlepšujúcu kvalitu života a bezpečnosť.
5. Kultúrou ku kreativite	5 Podporovať rozvoj kultúrno - kreatívneho priemyslu angažovaním miestnych zdrojov a dostupných skúseností.
6. Aktívne trávený voľný čas	6 Budovať aktívny región Turiec, ktorý napreduje vďaka udržateľnému využívaniu svojho kultúrno - historickému a prírodnému potenciálu.

Ako kľúčové na meranie úspechu pre hlavný cieľ sú navrhnuté nasledovné indikátory (viď príloha 1): (1) Migračné saldo, (2) HDP na obyvateľa v bežných cenách, (3) Výsledky národného testovania študentov – maturita, (4) Podiel energie z OZE na konečnej energetickej spotrebe samosprávy, (5) Podiel obyvateľov ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením.

Pre každý špecifický cieľ zo stromu cieľov uvedený v tabuľke nižšie je zadefinovaná východisková situácia, opatrenia, ich typové aktivity a kľúčové indikátory úspechu.

Priorita	Špecifický cieľ
1. Vyvážený socio – ekonomický rozvoj	1.1 SMART prístupmi skvalitniť služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy
	1.2 Podporovať medzisektorovú spoluprácu, inovačné aktivity a vzdelávanie v samospráve
	1.3 Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku
	1.4 Budovať a podporovať partnerstvá na podporu územnej spolupráce
2. Vzdelávaním k sociálnej inklúzii	2.1 Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie
	2.2 Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj kreativity a talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl
	2.3 Aktívne vytvárať možnosti pre zvyšovanie kvalifikácie a ďalšieho vzdelávania pre podporu sociálnej inklúzie
	2.4 Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby
3. Životné prostredie adaptované na zmenu klímy	3.1 Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja miest a obcí
	3.2 Podporovať adaptáciu sídiel a krajiny na dopady zmeny klímy
	3.3 Zabezpečovať ochranu prírodných hodnôt (biodiverzity, vody, pôdy a ekosystémov)
	3.4 Zlepšovať kvalitu ovzdušia a znížiť produkciu skleníkových plynov
	3.5 Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom
	3.6 Rozvíjať environmentálnu výchovu, vzdelávanie a osvetu a zvyšovať environmentálne povedomie občanov
	3.7 Podporovať riešenia energetickej efektívnosti
4. Udržateľná mobilita	4.1 Zabezpečovať udržateľnú mobilitu v sídlach aj medzi nimi
	4.2 Aktívne podporovať cyklomobilitu
5. Kultúrou ku kreatívite	5.1 Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo
	5.2 Profesionalizovať riadenie kultúry a podporovať kreativitu a rozvíjať živú kultúru
6. Aktívne trávený voľný čas	6.1 Profesionalizovať riadenie cestovného ruchu prostredníctvom podpory destinačného manažmentu a destinačného marketingu v spolupráci s partnermi
	6.2 Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie všetkých občanov a podporovať rozvoj športových tradícií regiónu

Dôležitým zdrojom informácií pre stanovenie cieľov, opatrení a typových aktivít bolo **10 participatívnych stretnutí** (4 stretnutia územných pracovných skupín, 5 stretnutí tematických pracovných skupín a 1 stretnutie expertnej skupiny) so zástupcami 10 zainteresovaných samospráv a ich socio - ekonomickými partnermi z územia UMR Turiec. Celkovo participovalo na príprave strategicko-programovej časti **65 zainteresovaných osôb** z územia UMR Turiec.

Návrh strategicko-programovej časti bol konzultovaný s 8- člennou expertnou skupinou.

PRIORITA 1: VYVÁŽENÝ SOCIO – EKONOMICKÝ ROZVOJ**Strategický cieľ 1****Vytvárať podmienky pre prosperitu územia UMR Turiec a dobré spravovanie vecí verejných**

Špecifické ciele	
1.1	SMART prístupmi skvalitniť služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy
1.2	Podporovať medzisektorovú spoluprácu, inovačné aktivity a vzdelávanie v samospráve
1.3	Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku
1.4	Budovať a podporovať partnerstvá na podporu územnej spolupráce

Špecifický cieľ 1.1**SMART prístupmi skvalitniť služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy**

Východisková situácia: Víziou EÚ je verejná správa, ktorá bude otvorená, efektívna a inkluzívna, a ktorá bude poskytovať cezhraničné, personalizované a používateľsky prívetivé elektronické verejné služby všetkým občanom a podnikateľom v EÚ. Pri dizajne a poskytovaní lepších služieb sa budú využívať inovatívne prístupy a moderné digitálne technológie v súlade s potrebami a požiadavkami občanov a podnikateľov.

Proces digitalizácie ekonomiky a elektronizácie služieb verejnej správy významne ovplyvňuje aj fungovanie samosprávy a kladie na poskytovanie verejných služieb nové nároky, ktoré je potrebné analyzovať a reflektovať novými riešeniami. Verejnosť vyžaduje čoraz viac otvorené vládnutie a otvorené spravovanie vecí verejných a čo najväčšiu mieru zapájania sa do rozhodovania (participácia s verejnosťou), v čom vie byť digitalizácia veľkým prínosom. Plánovanie rozvoja regiónu a samospráv bez zberu a vyhodnocovania dát je v dnešnej dobe neustálych zmien nevyhnutnosťou. Pri zavádzaní SMART prístupov je potrebné venovať pozornosť zberu, analýze a vyhodnocovaniu kvantitatívnych a kvalitatívnych dát.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
1.1.1	Efektívne, otvorene a transparentne komunikovať s občanmi
1.1.2	Zabezpečovať otvorenie samosprávy a podnikania pre nové elektronické služby a digitalizáciu dát
1.1.3	Skvalitňovať existujúce informačné služby samospráv a rozširovať ich služby digitálnym spôsobom

Opatrenie 1.1.1**Efektívne, otvorene a transparentne komunikovať s občanmi**

- zaviesť procesy participácie s verejnosťou najmä v oblasti prípravy a pripomienkovania strategických a koncepčných dokumentov, zapojenia verejnosti do prípravy spoločných projektov,
- pravidelne monitorovať spokojnosť občanov so službami samosprávy formou prieskumov a prostredníctvom panelových diskusií na rôzne odborné témy,
- využívať všetky dostupné mediálne kanály na poskytovanie aktuálnych informácií o dianí v samospráve (rozhlas, TV, tlačene a online periodiká, sociálne siete),
- modernizovať a spravovať vlastné tradičné a online mediálne kanály vo vlastníctve samosprávy,
- pravidelne organizovať stretnutia s občanmi (mládež, študenti, seniori, podnikatelia atď.) k získavaniu spätnej väzby a zberu podnetov,
- podporovať zverejňovanie informácií nad rámec zákona na princípe „otvorenej samosprávy“.

Opatrenie 1.1.2**Zabezpečovať otvorenie samosprávy a podnikania pre nové elektronické služby a digitalizáciu dát**

- pravidelne aktualizovať informačné systémy samosprávy a verejnej správy pre efektívne riadenie a rozhodovanie,
- zabezpečiť efektívnejšie využívanie existujúcich modulov informačných systémov (IS) samosprávy a verejnej správy,

- rozširovať oblasti práce s informáciami v samospráve a verejnej správe tak, aby tieto mali podobu otvorených dát a boli komplexne a konzistentne zhromažďované a spracované v jednom IS,
- rozširovať eGovernment v prospech občanov, podnikateľov a ďalších subjektov pôsobiacich na území samosprávy,
- podporovať digitálnu transformáciu samosprávy, verejnej správy a nové typy elektronických služieb a zabezpečiť prístup k službám pre všetkých občanov vrátane zdravotne postihnutých a znevýhodnených osôb a umožniť im vybavenie požiadaviek prostredníctvom elektronickej komunikácie,
- podporovať zavedenie elektronických služieb samosprávy pre podnikateľov,
- identifikovať a podporovať inovačný potenciál samosprávy a verejnej správy využívaním otvorených dát,
- vytvárať dátovú základňu a príklady dobrej praxe v koordinácii so Štatistickým úradom SR,
- podporovať pilotné projekty v oblasti dátového manažmentu a využívania geografických informácií v geografickom informačnom systéme (GIS) na úrovni regiónu (zdieľané dátové pracovisko),
- zlepšovať a rozširovať poskytovanie geografických informácií pre verejnosť prostredníctvom GIS portálu,
- rozširovať a skvalitňovať GIS databázu dát z kompetenčných oblastí samosprávy,
- podporovať manažment údajov verejnej správy a kybernetickú bezpečnosť,
- implementovať elektronický, plne automatizovaný portálový systém nahlasovania podnetov a požiadaviek občanov,
- podporovať digitalizáciu podnikania (tvorba a modernizácia e-shopov, podpora online prezentácie),
- podporovať spoločné cezhraničné a medzinárodné projekty a SMART prístupy vo verejných službách.

Opatrenie 1.1.3

Skvalitňovať existujúce informačné služby samospráv a rozširovať ich služby digitálnym spôsobom

- modernizovať technické a softvérové vybavenie zasadacích miestností a kontaktných miest s občanmi,
- zabezpečovať moderné a výkonné technické vybavenie pre spoľahlivú a bezporuchovú prevádzku informačných systémov a prácu zamestnancov,
- modernizovať registratúrne pracovisko,
- vytvoriť digitálny archív dokumentov a zdieľané pracovisko na digitalizáciu dokumentov s dostatočným technickým vybavením (skenery) a personálnym zabezpečením.
- skvalitňovať, zefektívňovať a integrovať poskytovanie služieb na miestach prvého kontaktu s občanom a návštevníkom (klientské pracoviská a zóny, turistické informačné centrá),
- zlepšiť dostupnosť služieb pre občanov v klientskom centre a pre návštevníkov v turistickom informačnom centre zvýšením počtu parkovacích miest, zlepšením možnosti parkovania bicyklov a i.,
- vybudovať zóny pre občanov v klientských zónach a turistických bodoch záujmu vrátane turistických informačných centier s prístupom na internet,
- realizovať a rozširovať verejnú Wi-Fi sieť vo verejných inštitúciách a vo verejnej hromadnej doprave.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	<ul style="list-style-type: none"> • Počet projektov a aktivít mesta a obcí pripravovaných participatívnym spôsobom
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> • Rozšírenie poskytovania geografických informácií pre verejnosť prostredníctvom webového GIS portálu • Podiel obyvateľov, ktorí sú spokojní s mierou informovanosti a kvalitou informácií o dôležitých opatreniach, rozhodnutiach a aktivitách mesta • Podiel obyvateľov, ktorí majú pocit, že sa môžu zapojiť do chodu mesta

Špecifický cieľ 1.2

Podporovať medzisektorovú spoluprácu, inovačné aktivity a vzdelávanie v samospráve

Východisková situácia: Potenciál pôsobenia jedného vysokoškolského pracoviska s medicínskym centrom v meste Martin (Jesseniova lekárska fakulta Univerzity Komenského v Bratislave) má potenciál byť lepšie využívaný pre naplnenie vízie Zdravého mesta Martin a okolitých obcí v rámci celého územia UMR Turiec. Je potrebné túto spoluprácu medzisektorovo rozvíjať, koncepčne nastaviť a systematicky podporovať. Prospešná bude aj spolupráca s Úradom Žilinského samosprávneho kraja a výskumnými pracoviskami Žilinskej univerzity v oblasti spravovania vecí verejných (doprava, životné prostredie, elektronizácia samosprávy a i.) ako aj pri implementácii inovačnej politiky kraja. Zanedbávaná je a spolupráca pri implementácii konkrétnych inovatívnych, experimentálnych a pilotných riešení na úrovni samosprávy, neziskového sektora a v podnikateľskom prostredí z dôvodu, že nejde o zavedený riadený proces, ale skôr o aktivitu konkrétneho subjektu.

Systematická spolupráca samospráv založená na vzájomnej výmene informácií a skúseností s podnikateľskou obcou a hlavnými zamestnávateľmi nie je ideálna. Aj z tohto dôvodu prepojitelnosť vzdelávacích inštitúcií s podnikateľskou praxou v regióne nie je dostatočná a bude potrebné nájsť také nástroje spolupráce, ktoré tento stav zmenia, aby talentovaní absolventi škôl neodchádzali z regiónu za prácou a mohli s inštitucionálnou podporou realizovať svoje podnikateľské aktivity priamo v regióne.

Pracovníci samosprávy by mali mať lepší prístup k modernému celoživotnému vzdelávaniu vzrastajúcej kvality, aby v každom veku mali možnosť získavať nové vedomosti, zručnosti a skúsenosti, ktoré prispievajú k budovaniu kvalitných sociálnych a spoločenských

vzťahov a spravovania vecí verejných. Moderná samospráva si vyžaduje aj iný prístup zo strany úradníckeho aparátu k výkonu „služby verejnosti“, k čomu je potrebné vytvoriť a realizovať atraktívne vzdelávacie programy.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
1.2.1	Podporovať zavádzanie inovatívnych, experimentálnych a pilotných riešení na úrovni samosprávy
1.2.2	Podporovať spoluprácu samospráv s vysokými školami a s výskumnými organizáciami pre potreby lepšieho spravovania vecí verejných
1.2.3	Podporovať spoluprácu samosprávy, škôl a podnikateľského sektora
1.2.4	Zaviesť a podporovať systém celoživotného vzdelávania pre osobnostný a profesijný rozvoj pracovníkov samosprávy a aktívne vytvárať možnosti pre zvyšovanie ich kvalifikácie

Opatrenie 1.2.1

Podporovať zavádzanie inovatívnych, experimentálnych a pilotných riešení na úrovni samosprávy

- identifikovať a podporovať inovačný potenciál podnikov v regióne pre SMART a zelené riešenia pre samosprávy,
- podporovať budovanie partnerstiev zameraných na inovačný rozvoj a medzisektorové riešenia,
- podporovať investície samospráv do inovácií (modernizácia technológií, procesov a postupov),
- podporovať projekty spolupráce samospráv a výskumných organizácií,
- podporovať digitálnu transformáciu,
- zapájať samosprávu a neziskový sektor do pilotných projektov v oblasti SMART, medzisektorových a zelených riešení.

Opatrenie 1.2.2

Podporovať spoluprácu samospráv s vysokými školami a s výskumnými organizáciami pre potreby lepšieho spravovania vecí verejných

- podporovať modernizáciu a rozvoj infraštruktúry výskumu, vývoja a inovácií najmä na univerzitných, vysokoškolských a výskumných pracoviskách,
- iniciovať a podporovať činnosť existujúcich a nových odvetvových klastrov a klastrových iniciatív, kde sú zapojené samosprávy, ako aj ich sieťovanie v medzinárodnom priestore,
- podporovať vytváranie spoločných inovačných hubov a pracovísk podnikov a výskumu,
- podporovať účasť vedecko-výskumných inštitúcií v schémach Európskej rady pre inovácie (EIC), programu Horizont Európa, vrátane programu Digitálna Európa,
- podporovať zriadenie regionálnych inovačných centier (RIC) spoločne s univerzitami a vzdelávanie v oblasti transferu technológií a komercializácie v zahraničí,
- implementovať medzisektorové riešenia a výstupy cezhraničnej / medzinárodnej spolupráce, napr. v oblasti obehového hospodárstva, zdravia, aplikácie zelených riešení a energetiky a pod.

Opatrenie 1.2.3

Podporovať spoluprácu samosprávy, škôl a podnikateľského sektora

- podporovať orientáciu stredných odborných škôl na praktické vyučovanie podľa potrieb zamestnávateľov na území UMR Turiec,
- podporovať duálne vzdelávanie a užšiu spoluprácu SŠ so zamestnávateľmi,
- podporovať pilotné projekty spolupráce škôl s podnikateľmi a zamestnávateľmi v záujme zvyšovania kvality odborného vzdelávania a prípravy reflektujúcej potreby trhu práce,
- zabezpečiť vytvorenie platformy na pravidelnú výmenu informácií o potrebe zručností a vzdelávania,
- podporovať budovanie špecializovaných centier odborného vzdelávania a prípravy (COVP) v spolupráci so zamestnávateľmi,
- zabezpečiť prístup k službám kariérneho poradenstva,
- zaviesť platformu pravidelného stretávania sa zástupcov samosprávy, pracovníkov škôl s podnikateľmi a zamestnávateľmi v regióne za účelom výmeny informácií,
- implementovať pilotné aktivity a spoločné projekty aktérov v oblasti vytvárania a udržania pracovných miest pre talenty,
- vytvoriť zoznam podnikateľských subjektov na území UMR Turiec s možnosťou školských exkurzií s cieľom oboznámiť sa s reálnym pracovným prostredím,
- koordinovať exkurzie a workshopy pre žiakov základných a stredných škôl u zamestnávateľov so zameraním na praktické zručnosti.

Opatrenie 1.2.4**Zaviesť a podporovať systém celoživotného vzdelávania pre osobnostný a profesijný rozvoj pracovníkov samosprávy a aktívne vytvárať možnosti pre zvyšovanie ich kvalifikácie**

- zvyšovať atraktivnosť, kvalitu a efektívnosť celoživotného vzdelávania v samospráve s dôrazom na rozvoj kľúčových kompetencií,
- navrhnúť, implementovať a aktualizovať systém pravidelného vzdelávania pracovníkov samosprávy,
- aktívne vytvárať a vyhľadávať možnosti pre prehĺbovanie a zvyšovanie ich kvalifikácie pracovníkov samosprávy,
- poskytnúť pracovníkom samosprávy podporu pri ich zvyšovaní kvalifikácie a zručností,
- zabezpečovať skvalitnenie a zefektívnenie pracovného prostredia zamestnancov samosprávy (napr. Moderné školiace miestnosti s vybavením, vybudovanie regeneračnej zóny pre zamestnancov so sociálnym zázemím a i.).

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	<ul style="list-style-type: none"> • Počet vytvorených partnerstiev zameraných na inovačný rozvoj a medzisektorové riešenia • Účasť 25-64-ročných na vzdelávaní
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> • Počet implementovaných pilotných riešení na úrovni samosprávy pre potreby lepšieho spravovania vecí verejných v spolupráci s akademickou obcou a podnikateľským prostredím • Počet vytvorených miest pre talenty formou pilotných projektov v samospráve • Fungujúca platforma na pravidelnú výmenu informácií zástupcov samosprávy, škôl, podnikateľov a zamestnávateľov • Počet pracovníkov samosprávy, ktorí sa zúčastňujú pravidelného vzdelávania

Špecifický cieľ 1.3**Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku**

Východisková situácia: Úroveň bezpečnosti a zabezpečovania prevencie proti kriminalite a negatívnym javom v spoločnosti je významným atribútom hodnotenia kvality života. Samosprávy by túto oblasť nemali podceňovať a venovať jej náležitú pozornosť. Mestské polície obidvoch miest na území UMR Turiec venujú oblasti zabezpečovania verejného poriadku a osvete ako kľúčovému opatreniu predchádzania kriminality a sociálno-patologických javov adekvátnu pozornosť. Rovnako dobre organizované sú dobrovoľné hasičské zbory pri riešení mimoriadnych situácií a predchádzaní mimoriadnym situáciám. Držia krok s aktuálnymi poznatkami a trendmi aj v oblasti vybavenosti policajných a hasičských staníc, pre riešenie mimoriadnych situácií, pre monitorovanie verejných a súkromných priestorov a zabezpečenie požadovaných výkonov. Súčasné požiadavky na digitalizáciu služieb a potreba znižovania emisií skleníkových plynov bude mať dopad aj na zlepšenie vybavenia potrebného na poskytovanie služieb mestských polícii a hasičských zborov. Kľúčové bude dovybaviť záchranné zložky systémami včasného varovania najmä v súvislosti s hrozbami, ktorá prináša klimatická zmena.

K zvýšenej úrovni bezpečnosti by mali v budúcnosti prispieť efektívne preventívne programy za účasti všetkých kľúčových aktérov, novovytvorený jednotný a zdieľaný systém zberu dát o trestnej a protispoločenskej činnosti, ako aj zavedenie monitoringu ohrozených skupín obyvateľstva. Narastajúcim negatívnym javom v spoločnosti, s ktorým by sa mali zaoberať tieto programy prevencie, je zvýšenie nárastu trestnej činnosti mladistvých pod vplyvom návykových látok a negatívneho vplyvu sociálnych sietí. Aj z tohto dôvodu je potrebné angažovať viac kvalifikovaných pracovníkov, resp. dobrovoľníkov pôsobiacich v oblasti prevencie kriminality.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
1.3.1	Zabezpečovať verejný poriadok a predchádzanie kriminalite
1.3.2	Zlepšovať prevenciu sociálno-patologických javov

Opatrenie 1.3.1**Zabezpečovať verejný poriadok a predchádzanie kriminalite**

- vytvoriť jednotný informačný systém zberu údajov o trestnej a inej protispoločenskej činnosti,
- modernizovať kamerový systém a rozširovať možnosti pripojenia na Pult centrálnej ochrany,
- zvyšovať bezpečnosť a ochranu osôb a majetku samosprávy zavedením monitorovania vnútorných priestorov verejných budov,
- dobudovať pripojenie elektronického monitorovacieho zariadenia pre monitoring seniorov a osamelých ľudí,
- prijať preventívne opatrenia na zníženie kriminality a vandalizmu monitorovaním verejných priestranstiev,
- zabezpečovať verejný poriadok v rizikových lokalitách zvýšenou hliadkovou činnosťou a monitorovaním,
- vytvárať a podporovať partnerstvá v oblasti prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti,
- budovať kapacity poskytovateľov služieb pri ochrane zdravia, života a majetku obyvateľov a návštevníkov,

- prepájať verejných a neverejných poskytovateľov služieb pri ochrane zdravia, života a majetku obyvateľov a návštevníkov,
- vytvárať podmienky pre vznik a činnosť poskytovateľov služieb pri ochrane zdravia, života a majetku obyvateľov a návštevníkov,
- ochraňovať občanov rizikových skupín pred tým, aby sa stali obeťou trestnej činnosti, prednáškovou a preventívnou činnosťou v predškolských zariadeniach, školách, kluboch dôchodcov a iných zariadeniach,
- pre zvyšovanie bezpečnosti chodcov, cyklistov a in-line korčuliarov na území mesta organizovať dopravnú výchovu a praktickú výchovu na dopravnom ihrisku,
- zvyšovať vzdelanie, odbornú prípravu a zručnosti pracovníkov mestskej polície,
- organizovať prednáškovú a preventívnu činnosť v predškolských zariadeniach, školách, kluboch dôchodcov a iných zariadeniach,
- viesť informačné a osvetové kampane.

Opatrenie 1.3.2

Zlepšovať prevenciu sociálno-patologických javov

- zabezpečovať pravidelný monitoring subjektívneho vnímania bezpečnosti občanmi s dôrazom na rizikové skupiny obyvateľstva,
- podporovať občiansku participáciu a deradikalizáciu v rámci prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti,
- podporovať preventívne programy zamerané na vybrané socio-patologické javy na školách a u ďalších rizikových skupín obyvateľstva s dôrazom na minoritné skupiny obyvateľstva,
- podporovať vytváranie nízkoprahových centier pre deti a mládež,
- viesť informačné a osvetové kampane a zabezpečovať vzdelávanie.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	<ul style="list-style-type: none"> • Počet evidovaných trestných činov a inej protispoločenskej činnosti za rok • Počet nových lokalít monitorovaných kamerovým systémom
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> • Vybudovaný a fungujúci systém pripojenia elektronického monitorovacieho zariadenia pre monitoring seniorov a osamelých ľudí • Objem finančných prostriedkov samosprávy určených na podporu aktivít podporujúcich komunitný život za rok • Počet evidovaných trestných činov maloletých a mladistvých páchatelov za rok

Špecifický cieľ 1.4

Budovať a podporovať partnerstvá na podporu územnej spolupráce

Východisková situácia: Na území UMR Turiec by mala nastať významná zmena v oblasti vytvárania integrovaného systému územnej spolupráce, najmä podporou a angažovaním aktívnych komunít, budovaním projektových partnerstiev, zlepšením koordinácie medzi inštitúciami verejnej správy, inštitúciami celoživotného vzdelávania a poradenstva, strednými odbornými školami, inštitúciami vysokoškolského vzdelávania, inštitúciami vedy, výskumu a inovácií, podnikateľskými subjektmi a subjektmi neziskového sektora na vytvorenie územného partnerstva pre udržateľný rozvoj regiónu. Príležitosťou na posilnenie udržateľného rozvoja je využitie jeho strategickej polohy pre posilňovanie cezhraničnej spolupráce s Poľskom a Českou republikou, zapájanie sa do medzinárodných iniciatív a projektových spoluprác, ako aj prehľbovanie medzinárodných spoluprác v oblastiach posilňujúcich udržateľný rozvoj.

Súčasťou systému územnej spolupráce by malo byť vytváranie a udržanie zdieľaných kapacít pre riadenie regionálneho a miestneho rozvoja so špecializáciou pre všetky sféry sociálneho a hospodárskeho života regiónu vrátane environmentálnych výziev a spoločného spravovania krajiny.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenie	
1.5.1	Posilňovať miestnu a regionálnu spoluprácu aktérov územnej spolupráce
1.5.2	Posilňovať nadregionálnu, cezhraničnú a medzinárodnú spoluprácu aktérov územnej spolupráce

Opatrenie 1.4.1

Posilňovať miestnu a regionálnu spoluprácu aktérov územnej spolupráce

- vytvoriť a udržať zdieľané administratívne a analyticko – strategické kapacity pre riadenie regionálneho a miestneho rozvoja na území UMR Turiec,

- podporovať systém spolupráce a transferu know-how pre zavádzanie inovácií vrátane sociálnych inovácií do regionálneho rozvoja a tvorby politík,
- podporovať vznik klastrov, záujmových združení a sieťovania na miestnej a regionálnej úrovni,
- podporovať existujúce miestne záujmové združenia (MAS, OOCR, mikroregióny, regionálne ZMOSy a i.),
- pravidelne organizovať koordinačné územné a tematické stretnutia aktérov územnej spolupráce v rámci kľúčových sektorov regionálneho rozvoja.

Opatrenie 1.4.2

Posilňovať nadregionálnu, cezhraničnú a medzinárodnú spoluprácu aktérov územnej spolupráce

- posilniť kapacity územnej a záujmovej samosprávy pre medzinárodnú spoluprácu,
- podporovať vznik klastrov, záujmových združení a sieťovania na nadregionálnej a medzinárodnej úrovni,
- podporovať prioritné a kľúčové rozvojové projekty a iniciatívy cezhraničnej spolupráce s Poľskou republikou a Českou republikou,
- aktívne vyhľadávať cezhraničných a medzinárodných projektových partnerov pre aktérov územnej spolupráce a organizovať s nimi pracovné stretnutia,
- byť aktívni v účasti na cezhraničných a medzinárodných odborných podujatiach k prenosu know-how a skúseností zo zahraničia do regiónu,
- podporovať spoluprácu s členskými krajinami Karpatského dohovoru (aktivity v rámci jednotlivých protokolov) v kontexte podpory budúcej európskej makroregionálnej stratégie pre karpatský región.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	<ul style="list-style-type: none"> • Počet nových medzisektorových partnerstiev na miestnej, regionálnej, cezhraničnej a medzinárodnej územnej spolupráci
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> • Počet aktérov, ktorí sú súčasťou partnerstiev územnej spolupráce • Počet zrealizovaných podujatí s regionálnymi partnermi • Počet projektov realizovaných s regionálnymi partnermi • Počet nových medzinárodných partnerstiev • Počet realizovaných medzinárodných podujatí • Počet cezhraničných projektov

PRIORITA 2: VZDELÁVANÍM K SOCIÁLNEJ INKLÚZII

Strategický cieľ 2

Dosiahnuť udržateľnú kvalitu života na území UMR Turiec vytváraním podmienok pre kvalitné vzdelávanie vedúce k sociálnej inklúzii a podporovať dostupnosť komunitných sociálnych služieb

Špecifické ciele	
2.1	Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie
2.2	Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj kreativity a talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl
2.3	Aktívne vytvárať možnosti pre zvyšovanie kvalifikácie a ďalšieho vzdelávania pre podporu sociálnej inklúzie
2.4	Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby

Špecifický cieľ 2.1

Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie

Východisková situácia: Infraštruktúra a vybavenosť vzdelávacích inštitúcií musí zohľadňovať moderné požiadavky a ponuka ich služieb súčasne štandardy digitálnej doby, aby tieto boli stále dostatočne atraktívne pre svojich užívateľov. Za posledné roky sa modernizáciou školskej infraštruktúry a vybavenia školských zariadení na všetkých stupňoch vzdelávania podarilo pozitívne prispieť k zvýšeniu kvality vzdelávacieho procesu. V tomto trende je potrebné pokračovať. Negatívnym trendom posledných rokov je zriaďovanie súkromných vzdelávacích inštitúcií na území UMR Turiec, na všetkých stupňoch vzdelávania a chýbajúci kvalifikovaný personál s pedagogickým vzdelaním. Pozornosť je potrebné venovať aj očakávaniam na rastúcu kvalitu vzdelávacieho procesu, k čomu môže významne prispieť zdieľanie vedomostí a skúseností medzi pedagogickými a nepedagogickými pracovníkmi, budúcimi zamestnávateľmi a verejnými inštitúciami. Zážitkové formy vzdelávania a podpora inkluzívneho vzdelávania vie rozvinúť v deťoch a mládeži také hodnoty, ktoré spoločnosť potrebuje kultivovať a povedú k vyššej sociálnej inklúzii. Aj z tohto dôvodu by sa im na všetkých stupňoch vzdelávania mala venovať väčšia pozornosť. Bilingválne gymnázium v Sučanoch, jedno z vlajkových gymnázií Žilinského kraja by si zaslúžilo vlastný kampus, ktorý škola nemá vybudovaný.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
2.1.1	Zabezpečovať modernizáciu budov, vybavenia a dobrého spravovania škôl a školských zariadení na všetkých stupňoch vzdelávania
2.1.2	Kvalitným vzdelávaním zvyšovať vedomostnú úroveň a zručnosti žiakov a študentov, a tým ich uplatniteľnosť na trhu práce
2.1.3	Podporovať neformálne a zážitkové vzdelávanie v školskej aj mimoškolskej činnosti
2.1.4	Vytvárať podmienky pre špeciálne a inkluzívne vzdelávanie

Opatrenie 2.1.1

Zabezpečovať modernizáciu budov, vybavenia a dobrého spravovania škôl a školských zariadení na všetkých stupňoch vzdelávania

- zabezpečovať rozširovanie predškolskej výchovy detí od 3 do 5 rokov vrátane rozšírenia kapacity materských škôl,
- rekonštruovať, modernizovať a stavebne upravovať objekty škôl a školských zariadení a detských jasí s cieľom zlepšiť ich tepelno-izolačné vlastnosti a zvýšiť energetickú efektívnosť budov,
- vybudovať alebo modernizovať internáty pre stredné školy a gymnáziá a budovať areály „kampusov“,
- podporovať budovanie integrovaných špecializovaných vzdelávacích centier a zdieľanej vzdelávacej infraštruktúry,
- na základných a stredných školách budovať a rekonštruovať odborné učebne a laboratória pre polytechnickú výchovu, technické a prírodovedné zameranie, zvyšovanie remeselných zručností, jazykové učebne a učebne IKT,
- skvalitňovať materiálno-technické vybavenie škôl a školských zariadení a zatriktívňovať školské prostredie,
- podporovať rekonštrukcie, modernizáciu a zlepšovanie technického vybavenia školských knižníc,
- revitalizovať areály škôl vrátane detských ihrísk, športových zariadení pre deti a mládež – uzavretých aj otvorených s možnosťou celoročnej prevádzky a využitia verejnosťou, záhrad, vrátane prvkov zážitkového a inkluzívneho vzdelávania,

- zvyšovať bezpečnosť detí, žiakov, personálu a majetku školských zariadení (napr. kamerové systémy),
- vytvárať podmienky pre kvalitnú výuku dopravnej výchovy na školách,
- zlepšovať podmienky pre dochádzanie žiakov a personálu školy do školských zariadení na bicykli (cyklochodníky, cykloprístrešky, cyklostojany a i.).

Opatrenie 2.1.2

Kvalitným vzdelávaním zvyšovať vedomostnú úroveň a zručnosti žiakov a študentov, a tým ich uplatniteľnosť na trhu práce

- podporovať tvorbu, inovácie a realizáciu vzdelávacích programov zameraných na zvýšenie prírodovedných, matematických, environmentálnych, jazykových, IKT zručností vrátane finančnej gramotnosti, podnikateľských vedomostí a ekonomického myslenia,
- zvyšovať profesijné kompetencie pedagogických a odborných zamestnancov škôl v procese odborného vzdelávania a prípravy v súlade s kvalifikačnými požiadavkami, potrebami školy a trhu práce,
- zabezpečiť spoluprácu medzi materskými, základnými a strednými školami v regióne a fakultami VŠ pripravujúcimi učiteľov vrátane podpory sieťovania vzdelávacích organizácií na všetkých stupňoch vzdelávania,
- zabezpečovať kontinuálne zlepšovanie kľúčových kompetencií žiakov základných a stredných škôl,
- podporovať vzdelávacie aktivity zamerané na chápanie súvislostí a mäkké zručnosti,
- podporovať zavádzanie nových študijných a učebných odborov zameraných na odvetvia RIS3, starostlivosti o zdravie a zelené témy (obehové hospodárstvo, Miestna agenda 21 a pod.), príp. iné odvetvia žiadané na regionálnom trhu práce,
- podporovať aktivity zamerané na vytvorenie podmienok pre hybridné a dištančné vzdelávanie,
- podporovať spoluprácu v oblasti výmeny skúseností vo výchovno-vzdelávacom procese,
- podporovať spolupráce medzi poskytovateľmi vzdelávania so zameraním na prípravu, vzdelávanie a profesijnú mobilitu učiteľov, asistentov učiteľov a iného podporného personálu pre vzdelávací proces,
- vytvárať možnosti pre zvyšovanie kvalifikácie a ďalšieho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov, dôstojné životné podmienky a dostupnejšie bývanie (nájomné bývanie) pre pedagogických a odborných zamestnancov škôl,
- podporovať verejnoprospešné projekty realizované žiakmi a študentmi ZŠ a SŠ pre verejný a súkromný sektor,
- zintenzívniť propagačné aktivity na podporu stredoškolského vzdelávania,
- využívať platformu na pravidelnú výmenu informácií o inováciách vo vzdelávaní a o najlepšej praxi,
- podporovať sieťovanie vzdelávacích organizácií na všetkých stupňoch vzdelávania.

Opatrenie 2.1.3

Podporovať neformálne a zážitkové vzdelávanie v školskej aj v mimoškolskej činnosti

- adaptovať školské zariadenia na zariadenia s prvkami zážitkového vzdelávania,
- využívať mimoškolské zariadenia na realizáciu programov zážitkového vzdelávania,
- organizovať pracovné stretnutia pre učiteľov o programoch podpory zdravia, kultúrnych a športových inštitúcií a ich využitie na zážitkové učenie pre dané vekové kategórie detí a žiakov,
- podpora nových foriem a obsahu záujmového vzdelávania.

Opatrenie 2.1.4

Vytvárať podmienky pre špeciálne a inkluzívne vzdelávanie

- adaptovať školské zariadenia na zariadenia s prvkami inkluzívneho vzdelávania a modernizovať priestory pre inkluzívne vzdelávanie (triedy, učebne, spoločné priestory, internáty, areály a i.) súvisiace s inováciami vo vzdelávaní,
- zabezpečovať bezbariérové prostredie na školách a v školských zariadeniach,
- podporovať tvorbu, resp. inovácie a realizáciu programov kontinuálneho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov s dôrazom na inkluzívny aspekt,
- preventívnymi opatreniami znižovať a zabraňovať predčasnému ukončeniu školskej dochádzky najmä u detí a mládeže z MRK a podporovať prístup ku kvalitnému základnému vzdelávaniu pre všetky deti bez rozdielu,
- podporovať tvorbu, inovácie a realizáciu vzdelávacích programov zameraných na podporu inkluzívneho vzdelávania, napr. realizácia celodenného výchovného systému, pôsobenie pedagogických asistentov a odborných zamestnancov,
- zvyšovať vzdelanostnú úroveň príslušníkov marginalizovaných komunit, v, na všetkých stupňoch vzdelávania s dôrazom na predprimárne vzdelávanie,
- sprístupňovať služby infraštruktúry škôl pre integráciu detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami,
- zlepšovať kvalitu, efektívnosť a prístup k terciárnemu a ekvivalentnému vzdelávaniu s cieľom zvýšiť počet študujúcich a úroveň vzdelania, hlavne v prípade znevýhodnených skupín.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	<ul style="list-style-type: none"> • Zapojenie rómskych detí do predprimárneho vzdelávania (miera zaškolenosti detí zo znevýhodneného prostredia, resp. účasť rómskych detí na predprimárnom vzdelávaní) • Výsledky národného testovania študentov – maturita
---------	---

Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> • Počet zrekonštruovaných objektov škôl a školských zariadení s cieľom zvýšiť ich energetickú efektívnosť • Primeraná úspešnosť žiakov ZŠ v testovaní 5 a testovaní 9 • Miera predčasného ukončenia ZŠ (%) • Percento absolventov SŠ, ktorí pokračovali v štúdiu na VŠ • Počet podporených pilotných aktivít a projektov inkluzívneho vzdelávania a zážitkového vzdelávania
------------------	---

Špecifický cieľ 2.2

Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj kreativity a talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl

Východisková situácia: Koncepčná a všestranná práca s talentmi v kultúre a v športe, ako aj všeobecná podpora práce s mládežou významne prispieva k zvyšovaniu kvality života regiónu. Územie UMR Turiec má aj vďaka mestám Martin a Vrútky výborné výsledky v koncepcnej športovej príprave talentovaných detí a mládeže. V budúcnosti je potrebné venovať zvýšenú pozornosť nielen kvalite práce s talentmi, ale aj kvalitnému zázemiu a modernizovanému vybaveniu v súlade so súčasnými trendmi. Talentom a ich pedagógom je potrebné v čo najväčšej miere umožniť účasť na medzinárodných podujatiach, aby sa neustále učili a zlepšovali. Zvýšenie atraktivity regiónu Turiec pre udržanie mladých ľudí a prilákanie nových vzdelaných, angažovaných a kreatívnych ľudí si vyžaduje nové komplexné prístupy k službám v oblasti vzdelávania, podnikania, informačným a poradenských službám a zabezpečeniu vhodných pracovných príležitostí umožňujúcich podporu talentu a rozvoj nadania.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
2.2.1	Podporovať kultúrne voľnočasové aktivity detí a mládeže prostredníctvom škôl, ZUŠ, CVČ a zapájanie do aktivít záujmových združení vo voľnočasových kluboch
2.2.2	Podporovať športové voľnočasové aktivity detí a mládeže prostredníctvom škôl, CVČ, športových klubov a zapájanie do aktivít záujmových združení
2.2.3	Podporovať mládežnícke projekty, združovanie mladých a ich zapájanie do dobrovoľníckych aktivít

Opatrenie 2.2.1

Podporovať kultúrne voľnočasové aktivity detí a mládeže prostredníctvom škôl, ZUŠ a CVČ a zapájanie do aktivít záujmových združení vo voľnočasových kluboch

- rekonštruovať budovy, priestory a areály CVČ, ZUŠ, voľnočasových klubov,
- budovať a modernizovať odborné učebne v CVČ, ZUŠ, voľnočasových kluboch a skvalitňovať ich materiálno-technické vybavenie,
- podporovať rozvoj hudobných, tanečných, rytmických, dramatických a estetických činností zameraných na zmysluplné využívanie voľného času detí a mládeže,
- zapájať deti predškolského veku do činnosti ZUŠ,
- zabezpečiť poradenstvo pre rodičov pri rozhodovaní o ďalšom štúdiu detí s umeleckým zameraním,
- zlepšiť informovanosť žiakov, rodičov, pedagógov a verejnosti o kultúrnych a ďalších kreatívnych aktivitách detí a mládeže,
- implementovať pilotné aktivity a projekty v oblasti podpory mladých kreatívnych talentov a nadania.

Opatrenie 2.2.2

Podporovať športové voľnočasové aktivity detí a mládeže prostredníctvom škôl, CVČ, športových klubov a zapájanie do aktivít záujmových združení

- revitalizovať areály základných a stredných škôl pre systematickú športovú činnosť na školách, voľnočasové aktivity CVČ, v športových kluboch, prípadne záujmových združeníach,
- budovať a revitalizovať indoorové a outdoorové športové zariadenia a telocvične pre deti a mládež s možnosťou celoročnej prevádzky,
- skvalitňovať materiálno-technické vybavenie športových zariadení a telocviční,
- sprístupniť športoviská a športové areály pre všetky cieľové skupiny obyvateľov, t. j. nielen pre miestne športové organizácie a športovcov, ale aj širokej verejnosti vrátane seniorov a obyvateľov so zdravotným postihnutím,
- zapájať deti predškolského veku do činnosti športových klubov, diagnostikovať ich pohybové schopnosti a ich následný rozvoj,
- zabezpečiť poradenstvo pre rodičov pri rozhodovaní o ďalšom športovom zameraní detí a mládeže,
- zlepšiť informovanosť žiakov, rodičov, pedagógov a verejnosti o športových aktivitách detí a mládeže,
- implementovať pilotné aktivity a projekty v oblasti podpory mladých športových talentov a nadania.

Opatrenie 2.2.3**Podporovať mládežnícke projekty, združovanie mladých a ich zapájanie do dobrovoľníckych aktivít**

- posilňovať miestne iniciatívy, dobrovoľnícke aktivity a inštitucionálne rámce prostredníctvom programov verejnej správy pre prácu s mládežou (napr. Rada mládeže, mládežnícke parlamenty atď.),
- obnoviť a udržiavať neformálne stretávanie sa a prácu mládeže na území UMR Turiec,
- podporovať vybrané projekty mladých, ktoré ich motivujú k stretávaniu sa a k spoločným verejnoprospešným aktivitám v spolupráci s vysokými školami, odbornými organizáciami štátnej správy, miestnymi samosprávami a tretím sektorom,
- podporovať zavedenie nových alebo inovatívnych foriem podpory mladých s cieľom ich vzdelávania, hľadania zamestnania a stáží,
- stimulovať mladých k medzinárodnej mobilite aj prostredníctvom programov EÚ,
- integrovať aj vylúčené komunity mladých ľudí, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy na trh práce, vrátane mladých ľudí ohrozených sociálnym vylúčením a mladých ľudí z marginalizovaných komunít,
- podporovať programy cezhraničnej výmeny a vzdelávania pre študentov a učiteľov v sektore vzdelávacích inštitúcií profesijnej a odbornej prípravy,
- zlepšiť informovanosť pedagógov, rodičov a verejnosti o aktivitách mládeže.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	<ul style="list-style-type: none"> • Pilotné aktivity a projekty pre rozvoj kreativity a talentu detí a mládeže
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> • Počet pilotných aktivít a projektov v oblasti podpory mladých umeleckých a športových talentov • Podiel detí a mladých ľudí nad 15 rokov (15-30), ktorí využívajú voľnočasovú ponuku CVČ v kontexte celkového počtu (bez ohľadu na vek) účastníkov činností CVČ • Miera spokojnosti žiakov, rodičov, pedagógov a verejnosti s rozsahom informovanosti o umeleckých a športových aktivitách detí a mládeže

Špecifický cieľ 2.3**Aktívne vytvárať možnosti pre zvyšovanie kvalifikácie a ďalšieho vzdelávania pre podporu sociálnej inklúzie**

Východisková situácia: Pre vyvážený socio – ekonomický rozvoj je kľúčovým faktorom zapojenie do ekonomickej aktivity všetkých obyvateľov bez ohľadu na vek a sociálne postavenie. Z dôvodu starnutia obyvateľstva a legislatívnych opatrení v sociálnej oblasti sa predlžuje obdobie ekonomickej aktivity obyvateľov, čo si vyžaduje nové prístupy k službám zamestnanosti a kladie nové nároky na programy celoživotného vzdelávania. Príležitosťou je sociálne podnikanie. Pilotným subjektom sociálnej ekonomiky na území UMR Turiec je zatiaľ len Sociálny podnik mesta Martin.

Nevyhnutnosťou sa javí tiež systematická a koordinovaná podpora funkčného systému služieb zamestnanosti, informačných služieb a poradenstva zameraného na zlepšenie prístupu pre všetky vekové skupiny a znevýhodnené skupiny obyvateľstva k dobrým pracovným príležitostiam vrátane sociálnej ekonomiky, ktorý bude viesť k zvýšeniu ekonomickej aktivity obyvateľstva a rastu zamestnanosti predovšetkým na vidieku.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
2.3.1	Podporovať vytváranie pracovných príležitostí a aktivít pre znevýhodnené skupiny obyvateľov a pre sociálnu ekonomiku

Opatrenie 2.3.1**Podporovať vytváranie pracovných príležitostí a aktivít pre znevýhodnené skupiny obyvateľov a pre sociálnu ekonomiku**

- iniciovať a podporovať vytváranie zdieľaných podnikateľských služieb a infraštruktúry v mestách aj na vidieku,
- iniciovať a podporovať pilotné aktivity a spoločné projekty a iniciatívy v oblasti zamestnanosti znevýhodnených skupín obyvateľstva,
- podporovať služby so zameraním na zosúladovanie rodinného a pracovného života s dôrazom na mladé rodiny,
- podporovať ekosystém sociálneho podnikania na území regiónu,
- podporovať miestne dodávateľsko-odberateľské vzťahy od sociálnych podnikateľov v samospráve aj v podnikateľskom prostredí a využívať pri tom výhody zo sociálnych aspektov verejného obstarávania,
- zavádzať prístup riadenia rozmanitosti (diversity management),
- spracovať a aktívne prezentovať príklady dobrej praxe vo vytváraní pracovných príležitostí pre znevýhodnené skupiny obyvateľov (napr. so zdravotným postihnutím) a v sociálnom podnikaní.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	<ul style="list-style-type: none"> • Zamestnanosť • Miera zamestnanosti vo vekovej skupine 50+
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> • Miera zamestnanosti osôb so zdravotným postihnutím • Podiel dlhodobo nezamestnaných v celkovom počte nezamestnaných (v %) • Počet realizovaných pilotných aktivít a spoločných projektov a iniciatív v oblasti zamestnanosti znevýhodnených skupín obyvateľstva a v sociálnej ekonomike

Špecifický cieľ 2.4**Zabezpečiť moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby**

Východisková situácia: Demografické starnutie obyvateľstva a zhoršujúci sa zdravotný stav obyvateľstva v regióne, a s tým súvisiace sociálne a zdravotné služby čaká v budúcnosti viacero zmien. Jednou z požadovaných zmien je vybudovanie moderných, kvalitných a dostupných sociálnych služieb na princípe integrovaného systému so zdravotnými službami ako aj integrovanej zdravotnej starostlivosti. Prioritne je potrebné zvýšiť úroveň a dostupnosť služieb s dôrazom na prácu s komunitou a zaviesť komplexný prístup v riešení sociálnych problémov prostredníctvom spolupráce: zapájaním do spolupráce špecializovaných kľúčových aktérov v regióne, podporou dobrovoľníckej služby a zohľadňovaním individuálnych potrieb pri poskytovaní sociálnych služieb.

Problématickou v oblasti sociálnych služieb je dnes potreba zvyšovania úrovne a dostupnosti sociálnych služieb s dôrazom na seniorov; slabá orientácia na prácu s komunitou; nízka úroveň spolupráce kľúčových aktérov pre zvýšenie komplexného prístupu v riešení sociálnych problémov, v predchádzaní sociálno-patologických javov a v prevencii telesného a duševného zdravia; chýbajúce zohľadnenie individuálnych potrieb pri poskytovaní sociálnych a zdravotných služieb; nedostatok služieb pre ľudí so špecifickými potrebami (marginalizované komunity s dôrazom na MRK); nedostatok pracovníkov pre terénne služby a nízka úroveň informovanosti občanov o poskytovaných sociálnych službách a súvisiacich zdravotných službách a ich poskytovateľoch v regióne.

Stav zdravotníctva vo všeobecnosti bol významne preverený pandémiou Covid-19, z ktorej je potrebné sa poučiť v prípade, ak by sa takéto globálne ohrozenie zdravia opätovne vyskytlo. S ohľadom na zdravotný stav obyvateľstva poznačený civilizačnými chorobami je kľúčové venovať pozornosť prevencii a osвете v oblasti zdravia, čo sa následne priaznivo prejaví v znížení nárokov na lekárske a medicínske výkony. V oblasti zdravotnej starostlivosti je kľúčové nájsť riešenia, ako modernizovať existujúcu sieť zdravotníckych zariadení a zlepšovať poskytované zdravotnícke služby, zlepšiť nedostatočne saturovanú sieť poskytovateľov zdravotnej starostlivosti pre všeobecnú ambulantnú a špecializovanú starostlivosť; vyriešiť nedostatočné kapacity pre niektoré služby – paliatívna starostlivosť, hospicová starostlivosť, domáca ošetrovateľská starostlivosť; ako zvýšiť atraktivitu niektorých lokalít pre výkon zdravotníckych povolání; aplikovať telemedicínske technológie do praxe; rozšíriť objemy rehabilitačných a terapeutických služieb; dobudovať viaceré typy zdravotníckych zariadení, napr. pre pacientov s neurodegeneratívnymi ochoreniami či pre stavy vyžadujúce intenzívnu starostlivosť vrátane zariadení opatrovateľskej starostlivosti a pod. Veľmi priaznivo na zmenu tohto stavu na území UMR Turiec môže vplyvať nové nemocničné zariadenie v Martine, v lokalite Veľká hora, ktoré vytvorí moderný medicínsky komplex s Jesseniovou lekárskou fakultou Univerzity Komenského, Výskumným centrom BioMed a novou budovou Biobanky.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
2.4.1	Skvalitňovať a rozvíjať infraštruktúru sociálnych a zdravotných služieb
2.4.2	Udržiavať a rozširovať služby pre seniorov, znevýhodnené osoby a ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii a kontinuálne zvyšovať ich kvalitu
2.4.3	Zvyšovať kvalitu života MRK nachádzajúcich sa v nepriaznivých životných situáciách
2.4.4	Posilňovať prevenciu a podporu duševného a telesného zdravia
2.4.5	Rozširovať možnosti a vytvárať príležitosti pre podporu dobrovoľníctva
2.4.6	Zvyšovať atraktivnosť práce v sociálnych a zdravotných službách
2.4.7	Podporovať a posilňovať spoluprácu aktérov v oblasti komunitných služieb a komunitnej práce

Opatrenie 2.4.1**Skvalitňovať a rozvíjať infraštruktúru sociálnych a zdravotných služieb**

- investovať do výstavby a modernizácie stavieb a vybavenia zariadení sociálnych služieb,
- podporovať investície do výstavby a modernizácie infraštruktúry zdravotnej starostlivosti,

- podporovať modernizáciu vybavenia existujúcich a rozvoj novovznikajúcich zdravotníckych zariadení,
- podporovať etablovanie inovatívnych zdravotníckych zariadení a foriem poskytovanej starostlivosti, napr. neurorehabilitačné centrá, centrá pre pacientov s neurodegeneratívnymi ochoreniami, centrá pre stavy vyžadujúce intenzívnu starostlivosť, centrá podpory, zariadenia pre poskytovanie rehabilitačných a terapeutických služieb a pod.,
- rekonštruovať budovy a modernizovať vybavenie denných centier pre seniorov,
- rozvíjať infraštruktúru potrebnú pre poskytovanie nových a moderných druhov sociálnych služieb vrátane rodinných druhov služieb,
- vybaviť zariadenia sociálnych služieb tradičnými a inovatívnymi pomôckami (kreslá pre imobilných, antidekubitné matrace, evakuačné pomôcky a pod.),
- rekonštruovať existujúce zariadenia na zariadenia komunitného typu za účelom deinštitucionalizácie pobytových sociálnych služieb, služieb sociálno-právnej ochrany a sociálnej kurately,
- budovať zariadenia opatrovateľskej starostlivosti so zdravotníckymi službami.
- podporovať infraštruktúru pre špecializované služby,
- rekonštruovať, rozširovať a modernizovať vhodné stavebné objekty pre vytvorenie priestorových podmienok na poskytovanie a zabezpečenie komunitnej starostlivosti v súlade s princípmi deinštitucionalizácie,
- rekonštruovať a rozšíriť ubytovne pre sociálne slabých,
- zriadiť a prevádzkovať zariadenia núdzového bývania pre matky s deťmi, útulku pre ženy a matky s deťmi a ďalšie skupiny sociálne odkázaných obyvateľov,
- budovať a rozvíjať zázemie terénnych a ambulantných sociálnych služieb,
- podporovať a rozvíjať terénne formy zdravotnej starostlivosti,
- podporovať ambulantnú lekársku starostlivosť s cieľom jej lepšej dostupnosti,
- podporovať výstavbu, rekonštrukciu a modernizáciu zariadení služieb starostlivosti o dieťa do troch rokov veku (jasle) v záujme zosúladenia rodinného a pracovného života s cieľom zvýšenia energetickej hospodárnosti budovy a zlepšenia materiálo-technického vybavenia,
- podporovať zariadenia a služby pre deti za účelom zosúladenia rodinného a pracovného života (jasle, škôlky, opatrovateľky detí),
- vytvárať a implementovať efektívne nástroje pre začleňovanie rodičov s malými deťmi na trh práce po návrate z rodičovskej dovolenky,
- podporovať transformáciu veľkokapacitných zariadení pre poskytovanie sociálnych služieb sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately SPODaSK s celoročným pobytom a rozvoj alternatívnych sociálnych služieb komunitného charakteru.
- podporovať integráciu a využívanie telemedicínskych technológií a digitalizácie do praxe v zdravotníctve,
- sústrediť pozornosť na aktivity vedúce k prevencii a podpore zdravia obyvateľstva.

Opatrenie 2.4.2

Udržiavať a rozširovať služby pre seniorov, znevýhodnené osoby a ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii a kontinuálne zvyšovať ich kvalitu

- zabezpečenie nástrojov na pravidelný monitoring a vyhodnocovania potrieb občanov, požiadaviek seniorov, znevýhodnených osôb a ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii,
- podporovať využívanie moderných technológií v sociálnych službách,
- podporovať vznik partnerstiev na miestnej a regionálnej úrovni pri plánovaní opatrení v sociálnej oblasti,
- podporovať zrovnoprávnenie financovania verejných a neverejných poskytovateľov sociálnych služieb a vyššia miera zapájania neverejných poskytovateľov do poskytovania sociálnych služieb,
- podporovať integráciu poskytovaných sociálnych služieb s inými druhmi verejných služieb (ako napr. služby zamestnanosti, zdravotnej služby atď.) za účelom realizácie tzv. case managementu,
- podporovať inovatívne typy pobytových služieb na komunitnej úrovni,
- podporovať zriadenie integrovaného poradenského centra právnych služieb v oblasti sociálnych služieb a zdravotnej starostlivosti,
- podporovať vznik a fungovanie poskytovateľov schopných zabezpečovať potrebné spektrum sociálnych služieb, služieb sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately,
- posilňovať prácu s komunitou a scitlivovanie verejnosti k prijímateľom sociálnych služieb,
- podporovať a rozvíjať terénne formy sociálnych služieb, napĺňanie a využívanie informačného systému o poskytovaní sociálnych služieb,
- riešiť debarierizáciu a odstraňovať bariéry pre telesne, zrakovo, sluchovo a inak postihnutých vo verejných budovách a na verejných priestranstvách,
- podporovať prepravnú službu (sociálny taxík),
- podporovať projekty zabezpečujúce pomoc pre občanov bez prístrešia,
- organizovať prednášky v denných centrách seniorov a v kluboch ZŤP osôb,
- podporovať prechod poskytovania sociálnych služieb sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately (SPODaSK) v zariadení na komunitnú formu a podporovať vytváranie vhodných priestorových podmienok pre tento druh služby,
- zlepšovať kvalitu služieb SPODaSK vrátane vzdelávania zamestnancov, prípravy prijímateľov, prípravy komunity a

riešenia priestorových podmienok, v ktorých sa poskytuje príslušná starostlivosť.

Opatrenie 2.4.3

Zvyšovať kvalitu života MRK nachádzajúcich sa v nepriaznivých životných situáciách

- podporovať terénnu sociálnu prácu v MRK komunitách formou zriaďovania a prevádzkovania komunitných centier s potrebným vybavením a zázemím pre terénne pracovníčky,
- realizovať projekty zamerané na osvetu v oblasti starostlivosti o zdravie, zvýšenie kultúrnej a národnej identity Rómov,
- rozvíjať spoluprácu a podporovať činnosť organizácií a združení zameraných na prácu s Rómami,
- zvýšiť finančnú gramotnosť, zamestnateľnosť a zamestnanosť príslušníkov MRK,
- podporiť prístup k zdravotnej starostlivosti a verejnému zdraviu vrátane preventívnej zdravotnej starostlivosti, zdravotníckej osvetu a k zlepšeniu štandardov hygieny bývania,
- podporovať zriaďovanie a fungovanie MOPS (miestnej občianskej poriadkovej služby).

Opatrenie 2.4.4

Posilňovať prevenciu a podporu duševného a telesného zdravia

- podporovať zriadenie zdravotníckych centier prevencie podpory duševného a telesného zdravia,
- podporovať skvalitnenie vzdelávania a výchovy k zdravému životnému štýlu (vo všetkých vekových kategóriách obyvateľov vrátane výchovy k zdraviu na školách),
- zabezpečovať pravidelný monitoring a hodnotenie zdravotného stavu obyvateľov,
- zaviesť pozície školských a komunitných sestier,
- realizovať preventívne a terapeutické programy v oblasti duševného a telesného zdravia,
- podporovať rozvoj športových a pohybových aktivít ako preventívneho modelu podpory zdravia a sociálnej inklúzie.

Opatrenie 2.4.5

Rozširovať možnosti a vytvárať príležitosti pre podporu dobrovoľníctva

- dobudovať a modernizovať zariadenia/priestory pre dobrovoľnícke aktivity,
- zaviesť systematickú podporu dobrovoľníctva,
- podporovať rozvíjanie spoločenskej zodpovednosti súkromného sektora,
- nastaviť finančné schémy na podporu dobrovoľníctva,
- podporovať budovanie kapacít aktérov realizujúcich dobrovoľnícke aktivity.

Opatrenie 2.4.6

Zvyšovať atraktivnosť práce v sociálnych a zdravotných službách

- spracovať analýzu potrieb pracovníkov v zariadeniach sociálnych a zdravotných služieb,
- zabezpečiť investície do zlepšenia pracovného prostredia pracovníkov v sociálnych a zdravotných službách,
- podporovať rozširovanie kapacít o nových pracovníkov sociálnych a zdravotných služieb,
- zaviesť systém duálneho vzdelávania v sociálnych službách a sociálnych zariadeniach a zdravotných služieb,
- zaviesť systém odborného celoživotného vzdelávania pre sociálnych a zdravotných pracovníkov.

Opatrenie 2.4.7

Podporovať a posilňovať spoluprácu aktérov v oblasti komunitných služieb a komunitnej práce

- vytvoriť finančné a nefinančné nástroje na podporu miestneho rozvoja vedeného komunitou, spolupráce komunit a dobrovoľníctva (napr. mikrogranty, regrantingové schémy),
- podporovať modernizáciu infraštruktúry pre voľnočasové aktivity v komunite,
- investovať do revitalizácie nevyužívaných objektov vo vlastníctve samosprávy v prospech iniciatív a projektov podporujúcich komunitný život vrátane kultúrnych a športových služieb (knižnice, čítárne, kluby, telocvične a pod.),
- dobudovať a modernizovať zariadenia/priestory pre športové aktivity a záujmovú činnosť,
- podporovať vznik partnerstiev na miestnej a regionálnej úrovni pri plánovaní a poskytovaní služieb pre komunitu,
- nastaviť finančné schémy na podporu komunitného života na miestnej úrovni,
- zaviesť nové formy práce s komunitou,
- podporovať budovanie kapacít aktérov realizujúcich aktivity na posilnenie komunity,
- podporovať ekosystém pre fungovanie sociálnej ekonomiky.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	<ul style="list-style-type: none"> • Podiel obyvateľov ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením • Pomer klientov zo zariadení zapojených do procesu DI, ktorí zostali v zariadení, voči klientom, ktorí bývajú samostatne
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> • Počet zastabilizovaných poskytovateľov zdravotnej starostlivosti v okrese podľa aktuálnych potrieb a kritérií na dostupnosť

	• Podiel obyvateľov, ktorí sú informovaní o sociálnej politike samosprávy• Podiel obyvateľov, ktorí sa aktívne zapájajú do mestského a obecného diania prostredníctvom dobrovoľníckych aktivít• Počet kompletne bezbariérových služieb v meste (obci)• Kapacity terénnych, ambulantných a pobytových sociálnych služieb (počet klientov)• Počet poberateľov pomoci v hmotnej núdzi

PRIORITA 3: ŽIVOTNÉ PROSTREDIE ADAPTOVANÉ NA ZMENY KLÍMY**Strategický cieľ 3**

Zachovať prírodné hodnoty, tradičný krajinný ráz a biodiverzitu a podporiť adaptáciu sídiel na dopady zmeny klímy a energetickej krízy

Špecifické ciele	
3.1	Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja miest a obcí
3.2	Podporovať adaptáciu sídiel a krajiny na dopady zmeny klímy
3.3	Zabezpečovať ochranu prírodných hodnôt (biodiverzity, vody, pôdy a ekosystémov)
3.4	Zlepšovať kvalitu ovzdušia a znížiť produkciu skleníkových plynov
3.5	Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom
3.6	Rozvíjať environmentálnu výchovu, vzdelávanie a osvetu a zvyšovať environmentálne povedomie občanov
3.7	Podporovať riešenia energetickej efektívnosti

Špecifický cieľ 3.1

Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja miest a obcí

Východisková situácia: Urbanizácia obcí v oblasti individuálnej bytovej výstavby (IBV) má dopad na tradičné krajinné štruktúry a prírodný kapitál. V dôsledku zástavby dochádza v niektorých lokalitách aj k úbytku poľnohospodárskej pôdy. Z urbanistického a krajinárskeho hľadiska je potrebné zachovať a podporovať priepustnosť a spojitost krajiny, zabrániť jej ďalšej fragmentácii, a tým zastaviť pokles biodiverzity a podporovať zachovanie tradičného krajinného rázu. Klimatická kríza prináša do architektonického a územného rozvoja dôležitosť zelených a udržateľných riešení, čo bude potrebné v ďalších rokoch akceptovať.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
3.1.1	Venovať zvýšenú pozornosť tvorbe, revitalizácii a estetizácii verejných priestranstiev a aplikovať udržateľné riešenia aj vo voľnej krajine

Opatrenie 3.1.1

- urbanisticky doriešiť a zatriktívniť centrá obcí a miest, zabezpečiť revitalizáciu mestských sídlisk a nových mestských aj obecných štvrtí určených na bývanie (osvetlenie, sadové úpravy, zeleň, parkovanie, chodníky, mobiliár, oddychové zóny, čistota a bezpečnosť a i.),
- zvyšovať estetickú hodnotu krajiny prostredníctvom ochrany nosných prvkov estetickej kvality a typického charakteru krajiny,
- vypracovať a implementovať urbanisticko-architektonické štúdie vytypovaných verejných priestranstiev a krajinných celkov s dôrazom na vodozádržné opatrenia,
- vypracovať, prerokovať a implementovať urbanisticko-krajinársku štúdiu využitia a udržateľného rozvoja Martinských holí na rekreačné účely a cestovný ruch,
- humanizovať sídliská a mestské časti a vybudovať oddychové zóny s kompletným mobiliárom a drobnou architektúrou, komunitné centrá, detské ihriská a občiansku vybavenosť s ohľadom na riešenie pre znižovanie negatívnych dopadov zmeny klímy,
- revitalizovať a udržiavať mestský a obecný verejný mobiliár, ako aj reklamné a informačné prvky na území mesta a obce,
- revitalizovať a udržiavať existujúce zariadenia na detských ihriskách,
- podporovať umiestňovanie jednotných prvkov drobnej architektúry vhodnej do mestského alebo vidieckeho prostredia,
- vytvárať nové verejné oddychové a športové zóny pre všetky vekové kategórie,
- pravidelnou údržbou zabezpečiť čistotu miest a obcí,
- zlepšovať životné prostredie prostredníctvom malých zelených lokalít (intervencií) v urbanizovanom prostredí (tzv. environmentálna mestská alebo vidiecka architektúra).

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	<ul style="list-style-type: none"> Počet vybudovaných oddychových zón s kompletným mobiliárom a drobnou architektúrou s ohľadom na riešenie pre znižovanie negatívnych dopadov zmeny klímy
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> Vypracovaná a schválená urbanisticko-krajinárska štúdia využitia a udržateľného rozvoja Martinských holí na rekreačné účely a cestovný ruch

Špecifický cieľ 3.2**Podporovať adaptáciu sídiel a krajiny na dopady zmeny klímy**

Východisková situácia: Adaptácia sídiel a krajiny na dopady zmeny klímy sa javí ako nevyhnutnosť a veľká naliehavosť v uplatňovaní koncepčného a systematického prístupu zo strany miest a obcí územia UMR Turiec. Silnejúce dopady zmien klímy sa prejavujú nedostatkom vody v krajine (sucho), rastúcimi teplotami v mestách, extrémnymi javmi ako napríklad povodňami, búrlivým vetrom, postupnými zmenami v biodiverzite i produktivite ekosystémov a krajiny atď. Udržateľný rozvoj regiónu Turiec je ohrozený predovšetkým obmedzením rozvoja podnikania v odvetviach ako poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo či cestovný ruch a celkovým znížením bezpečnosti a kvality života obyvateľov. Nevhodné regulácie vodných tokov, znižovanie hladiny vôd a zvyšovanie znečistenia vodných tokov, nevhodné leso- i poľnohospodárske postupy a zvýšená urbanizácia na pôvodnej poľnohospodárskej pôde majú významné nepriaznivé vplyvy na stav klímy a kvalitu i potenciálne využitie vody v kraji. Povrchové aj podzemné vody sú ďalej ohrozené priemyselným a komunálnym znečistením. Na území UMR Turiec existujú periférne sídla, ktoré nie sú odkanalizované (podhorské obce Lipovec a Turčianske Kľačany).

Žilinský samosprávny kraj (ZASK) bude riešiť dopady zmeny klímy komplexne, strategicky a účinne, v súlade s požiadavkami udržateľného rozvoja a jeho väčšej odolnosti voči zmenám klímy. Vypracuje „Stratégiu adaptácie kraja na dopady zmeny klímy“, ktorá bude vychádzať z národnej stratégie a bude rešpektovať špecifiká prirodzených regiónov. Stratégia začlení existujúce a pripravované adaptačné opatrenia a zelené riešenia v sídlach aj v krajine aj na území UMR Turiec. Adaptačné opatrenia zameria najmä na lepšiu distribúciu vody v krajine a tieto bude kombinovať s mitigačnými opatreniami v oblasti energetiky, ako je obnova budov, inštalácia OZE a i.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenie	
3.2.1	Navrhovať a implementovať riešenia predchádzania a eliminácie dopadov zmeny klímy v sídlach a v krajine
3.2.2	Podporovať zelené riešenia v urbanizme sídiel, architektúre budov a v dizajne verejných priestranstiev
3.2.3	Budovať vodozádržné opatrenia na adaptáciu na zmenu klímy v sídlach a v krajine a zabezpečiť ochranu pred povodňami
3.2.4	Zavádzať systém krízového riadenia a včasného varovania v súvislosti s rôznymi ohrozeniami z dôvodu klimatických zmien

Opatrenie 3.2.1**Navrhovať a implementovať riešenia predchádzania a eliminácie dopadov zmeny klímy v sídlach a v krajine**

- spracovať a implementovať strategické dokumenty pri riešení dopadov zmeny klímy miest a obcí na regionálnej úrovni vrátane opatrení environmentálnej politiky,
- zabezpečiť rozvoj partnerskej spolupráce na miestnej, regionálnej a národnej úrovni v oblasti adaptácie na dopady zmeny klímy,
- podporovať environmentálne komunitné aktivity a aktivity záujmových združení mimovládneho sektora,
- podporovať cezhraničné a medzinárodné projekty a iniciatívy na riešenie dopadov zmeny klímy na obce a mestá,
- integrovať princípy a adaptačné riešenia dopadov zmeny klímy do prípravy a realizácie projektov v ďalších oblastiach regionálneho rozvoja.

Opatrenie 3.2.2**Podporovať zelené riešenia v urbanizme sídiel, architektúre budov a v dizajne verejných priestranstiev**

- podporovať znižovanie emisií CO₂ v oblasti materiálov pre výstavbu, prevádzku, údržbu a odstraňovanie stavieb bytového a nebytového fondu,
- spracovať a pravidelne aktualizovať Generel zelene a Konceptiu starostlivosti o verejnú zeleň a dreviny v mestách a v obciach,
- vypracovať štúdie revitalizácie mestských parkov a verejných priestranstiev vrátane sídliskových vnútroblokov,

- zabezpečiť regeneráciu vnútroblokov sídlisk s uplatnením ekologických princípov tvorby a ochrany zelene,
- podporovať kvalitu ekosystémových služieb prostredníctvom udržovania a budovania zelenej a modrej infraštruktúry,
- podporovať rozširovanie a budovanie zelených parkov a zelených stien,
- zabezpečiť dostatok zelene v sídlach, kvalitné sadovnícke úpravy a pravidelnú údržbu,
- podporovať rozširovanie a revitalizáciu mestskej zelene,
- realizovať aktivity na zníženie dopadov tepelných ostrovov,
- podporovať aktivity v oblasti dopravnej infraštruktúry: zelené koridory pozdĺž miestnych komunikácií, cyklochodníkov a cyklotrás (aleje, živé ploty, remízky) v súvislosti s podporou biodiverzity,
- zakladať komunitné mestské záhrady a ovocné sady.

Opatrenie 3.2.3

Budovať vodozadržné opatrenia na adaptáciu na zmenu klímy v sídlach a v krajine a zabezpečiť ochranu pred povodňami

- podporovať vodozadržné opatrenia a zadržiavanie a opätovné využívanie zrážkovej vody v sídlach,
- zavádzať osobitné zberné systémy na odpadovú a dažďovú vodu, úpravy spevnených plôch za účelom zadržiavania vody v teréne,
- budovať dažďové nádrže a prečisťovať dažďové vody (ochladzovacie koridory v urbanizovanom prostredí),
- zabezpečovať opatrenia na zlepšenie distribúcie vody v krajine a manažment vodných plôch v krajine,
- zabezpečovať opatrenia proti deštruktívnemu pôsobeniu vody a sucha a prevencia dopadov extrémnych poveternostných udalostí (zosuvy, rýchle povodne, vietor, obnažovanie substrátu a i.),
- realizovať chýbajúce protipovodňové opatrenia.

Opatrenie 3.2.4

Zavádzať systém krízového riadenia a včasného varovania v súvislosti s rôznymi ohrozeniami z dôvodu klimatických zmien

- navrhnúť, vypracovať a zaviesť systém postupov a opatrení včasného varovania a riešenia krízových situácií s súvislosti s ohrozeniami z dôvodov klimatických zmien,
- vypracovať a realizovať vzdelávací program na systém včasného varovania pred hrozbami z dôvodu klimatických zmien,
- systém včasného varovania podporiť digitálnymi riešeniami.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	<ul style="list-style-type: none"> • Počet projektov adaptačných opatrení
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> • Počet partnerov zapojených do partnerskej spolupráce na miestnej, regionálnej a národnej úrovni v oblasti adaptácie na dopady zmeny klímy • Počet realizácií zelených ulíc s obnovou stromov alebo s alternatívnou formou zelene • Počet m² parkovo upravených plôch v priamej správe mesta

Špecifický cieľ 3.3

Zabezpečovať ochranu prírodných hodnôt (biodiverzity, vody, pôdy a ekosystémov)

Východisková situácia: Narastajúca nevhodná urbanizácia, fragmentácia a straty biotopov dopravnými stavbami, nevhodné lesohospodárske a poľnohospodárske postupy a ďalšie aktivity ohrozujú a znehodnocujú prírodný kapitál. V posledných rokoch vznikol na Slovensku celospoločenský tlak na zabránenie ďalším dopravným stavbám, nevhodnej urbanizácii, intenzívnemu lesnému hospodárstvu a poľnohospodárstvu na hodnotné časti prírody, zmenu prístupu k cestovnému ruchu a rozvoj jeho udržateľných foriem. V tomto smere je kľúčový koordinovaný a komplexný prístup s cieľom zastaviť pokles biodiverzity a podporovať jej zachovanie a rozvoj ekosystémových služieb. Súčasťou je tiež ochrana pôdy, ochrana lesov (ochranných i lesov osobitného určenia), obnova hospodárskych lesov s nevhodným drevinovým zložením, lesov poškodených pôsobením sucha a škodcov a obmedzenia šírenia invázných a rozpínavých druhov organizmov. Degradácia významnej časti lesných porastov v dôsledku kombinácie vplyvov nevhodného drevinového zloženia (zvlášť nepôvodné smrečiny), sucha a škodcov má významný vplyv na vodný režim krajiny, klímu a kvalitu pôd s dopadmi na kvalitu života obyvateľov. V dôsledku zástavby dochádza k úbytku poľnohospodárskej pôdy a v dôsledku nevhodného spôsobu obhospodarovania k jej degradácii. Povrchové vody sú ohrozené leso- i poľnohospodárskym (dusičnaný, nerozpustné látky), priemyselným a komunálnym znečistením.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
3.3.1	Podporovať zastavenie poklesu biologickej a krajinej biodiverzity, strát biotopov, poškodzovania ekosystémov a degradácie krajiny
3.3.2	Podporovať ochranu vôd, zásobovanie pitnou vodou a čistenia odpadových vôd
3.3.3	Prispievať k ochrane lesov a poľnohospodárskej pôdy

Opatrenie 3.3.1

Podporovať zastavenie poklesu biologickej a krajinej biodiverzity, strát biotopov, poškodzovanie ekosystémov a degradácie krajiny

- zabrániť ďalšiemu zhoršeniu stavu zachovania významných druhov a strátam prioritných a inak významných biotopov,
- realizovať analýzu problémov, bariér a príležitostí pre integrovaný systém spoločného spravovania prírody a krajiny z pohľadu vlastníkov, správcov a užívateľov územia a ich záujmových skupín,
- navrhnuť systém pravidelného komplexného monitorovania udržateľnosti územia – prírody, krajiny a ekosystémových služieb,
- podporovať kvalitu ekosystémových služieb prostredníctvom udržiavania a budovania zelenej a modrej infraštruktúry,
- podporovať tvorbu prirodzených krajinných prvkov, ktoré môžu slúžiť ako ekokoridory,
- metodicky podporovať územný rozvoj samospráv (zmeny a doplnky územných plánov) v zmysle integrovaného manažmentu krajiny vrátane podpory vytvárania krajinnno-ekologických plánov,
- obnovovať najcennejšie časti prírodného dedičstva (druhových populácií, biotopov, segmentov krajiny),
- zabezpečiť ochranu krajiny pred šírením invázných a nepôvodných druhov a zabezpečiť odstraňovanie invázných druhov rastlín,
- zlepšiť spoluprácu so ŠOP SR a správami národných parkov s cieľom zlepšiť manažment národných parkov prostredníctvom rád národných parkov vrátane urýchlenia prijatia zonácií národných parkov.

Opatrenie 3.3.2

Podporovať ochranu vôd, zásobovanie pitnou vodou a čistenia odpadových vôd

- spracovať, zverejniť a implementovať koncepciu ochrany, zadržiavania a využívania vôd,
- spracovať projekt revitalizácie vodných tokov na území sídiel a ich bezprostredného okolia,
- zabezpečiť dopracovanie projektových dokumentácií pre územia ohrozené povodňami,
- zrealizovať protipovodňové opatrenia,
- zabezpečiť ochranu existujúcich zdrojov povrchových a podzemných vôd,
- rekonštruovať a intenzifikovať existujúce vodárenské zdroje podzemných vôd pri súčasnom zabezpečení splnenia požiadaviek na ich kvalitatívnu a kvantitatívnu ochranu,
- podporovať budovanie nových vodárenských zdrojov podzemných vôd,
- zabezpečovať zvýšenie retencie vody v území,
- zvýšiť podiel zásobovania obyvateľstva pitnou vodou verejnými vodovodmi na základe výsledkov analýzy zásobovania pitnou vodou a zistenia kapacity existujúcich vodojemov,
- podporovať výstavbu, rekonštrukciu a údržbu verejnej vodárenskej infraštruktúry (riešenie zásobovania pitnou vodou, riešenie čistenia komunálnych odpadových vôd v oblastiach s nízkym podielom odkanalizovania),
- zavádzať alternatívny spôsob nakladania s odpadovými vodami tam, kde nie je vybudovaná kanalizačná sieť (domové čističky odpadových vôd).

Opatrenie 3.3.3

Prispievať k ochrane lesov a poľnohospodárskej pôdy

- pri aktualizácii alebo vypracovaní územno – plánovacích dokumentácií prioritizovať ochranu lesov a poľnohospodárskej pôdy do záväznej časti územných plánov miest a obcí v regióne,
- zabezpečiť ochranu a udržateľnú obnovu lesa podľa podmienok biotopov, prirodzeného drevinového zloženia, multifunkčného využitia, vhodného manažmentu a očakávaných dopadov zmeny klímy,
- v lesnom prostredí realizovať protierózne, vodozádržné, brehoochranné a podobné opatrenia,
- zabezpečiť ochranu poľnohospodárskej pôdy pred zástavbou, nevhodnou urbanizáciou a infraštruktúrou ako skladovacie priestory, dopravné stavby a i.
- zabrániť vysychaniu poľnohospodárskej pôdy a podporovať napr. zakladanie remízok v poľnohospodárskej krajine,
- zmierniť povrchový odtok vytváraním vsakovacích území na poľnohospodárskych plochách agrotechnickými opatreniami.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	<ul style="list-style-type: none"> • Podiel obyvateľov napojených na kanalizáciu s čistením odpadových vôd • Podiel vodných útvarov v dobrom stave • Podiel poľnohospodárskej pôdy s ekologickým hospodárením
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> • Vypracovaný integrovaný plán obnovy udržateľnej krajiny s osobitným cieľom zachovania charakteristického rázu krajiny • Vypracovaný projekt revitalizácie vodných tokov na území sídiel a ich bezprostredného okolia

Špecifický cieľ 3.4**Zlepšovať kvalitu ovzdušia a znížiť produkciu skleníkových plynov**

Východisková situácia: Situácia s kvalitou ovzdušia v regióne Turiec a v Turčianskej kotline, nie je priaznivá z dôvodu nevhodnej palivovej základne u domácností. V najbližších rokoch dôjde prijímanými opatreniami proti znečisťovaniu ovzdušia z lokálneho vykurovania, dopravy, priemyselných zdrojov, ťažbou piesku a kameňa k zníženiu existujúcich koncentrácií škodlivín v ovzduší, a tým aj k zníženiu vplyvov na zdravie obyvateľov a zraniteľných ekosystémov. Dôjde tiež k znižovaniu produkcie a zvyšovaniu sekvestrácie skleníkových plynov, ktoré umožní naplnenie požiadaviek Zelenej dohody (Green Deal) a ďalších požiadaviek EÚ na obdobie rokov 2021-2027 a zníženie emisií oxidu uhličitého o 55 % do roku 2030 na úroveň z roku 1990 (Fit for 55 v rámci Zelenej dohody). Jednou z hlavných oblastí, ktoré tiež prispievajú k očakávanej zmene, je energetika, a to prostredníctvom zmien palivovej základne a energetických úspor vrátane zvýšenia energetickej efektivity budov zvýšením podielu OZE, uskladňovaním elektriny a i. Kľúčovou úlohou regiónu bude iniciovať spoluprácu v tejto oblasti, monitoring a koordináciu prijímania opatrení.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
3.4.1	Znižovať emisie zo zdrojov znečistenia ovzdušia
3.4.2	Prispievať k zlepšeniu bilancie skleníkových plynov

Opatrenie 3.4.1**Znižovať emisie zo zdrojov znečistenia ovzdušia**

- zaviesť a udržiavať systém monitorovania kvality ovzdušia a o výsledkoch monitorovania pravidelne informovať obyvateľov,
- vypracovať, implementovať a vyhodnocovať koncepčný dokument s návrhom systémových opatrení na znižovanie znečistenia ovzdušia,
- participovať na spoločných projektoch so zapojením krajov/vojvodstiev, univerzít, mimovládnych organizácií, podnikov i verejnosti,
- spolupracovať na zlepšovaní kvality ovzdušia v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia s využitím medzinárodných a národných projektov (napríklad program LIFE),
- podporovať výmeny kotlov na tuhé palivo v domácnostiach vrátane podpory sociálne slabších obyvateľov, ktorí nedosiahnu na štandardné podmienky financovania výmeny kotlov.

Opatrenie 3.4.2**Prispievať k zlepšeniu bilancie skleníkových plynov**

- využívať metodickú podporu a koordináciu v oblasti mitigačných opatrení s cieľom znižovania produkcie skleníkových plynov v sídlach (nízkouhlíková stratégia Žilinského kraja, podpora tvorby SECAP, komunitnej energetiky a i.),
- spracovať a implementovať nízkouhlíkovú stratégiu pre mestá a obce a podporovať princípy prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo,
- vybudovať a podporovať regionálne centrum udržateľnej energetiky,
- identifikovať a využívať možnosti zachytávania uhlíka s dôrazom na prírode blízke opatrenia (ochrana rozsiahlejších starých lesov, mokradí a pod.),
- zabezpečovať komplexné riešenia na znižovanie emisií oxidu uhličitého a ďalších skleníkových plynov do roku 2030,
- dosahovať znižovanie produkcie skleníkových plynov pri výrobe energie (zvyšovanie účinností pri výrobe energie, zámena palív, energetické využívanie odpadov, uskladňovanie elektriny a i.),
- podporovať využívanie energií z obnoviteľných zdrojov a zabezpečiť zvyšovanie podielu obnoviteľných zdrojov v domácnostiach a vo verejných objektoch,
- zvyšovať energetickú efektívnosť verejných budov a dosahovať energetické úspory budov v majetku alebo správe miest a obcí vrátane rozširovania obnoviteľných zdrojov energie (OZE),

- zabezpečovať výsadbu a regeneráciu izolačnej zelene oddeľujúcej obytnú zástavbu od priemyselných stavieb, komerčných areálov alebo frekventovaných dopravných koridorov,
- podporovať budovanie protihlukových stien a bariér a realizáciu protihlukovej výsadby v meste,
- koordinovať riadenie svetelnej signalizácie na križovatkách ako tzv. "zelené vlny".

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	<ul style="list-style-type: none"> • Oblasť riadenia kvality ovzdušia – ORKO • Emisie znečisťujúcich látok
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> • Priemerná ročná koncentrácia znečisťujúcej látky NO₂ v ovzduší v mikrogramoch na meter kubický (µg/m³) • Priemerná ročná koncentrácia znečisťujúcej látky PM 2,5 v ovzduší v mikrogramoch na meter kubický (µg/m³) • Priemerná ročná koncentrácia znečisťujúcej látky PM10 v ovzduší v mikrogramoch na meter kubický (µg/m³) • Počet prekročení dennej limitnej hodnoty pre PM10 za rok

Špecifický cieľ 3.5

Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom

Východisková situácia: V pozitívnom trende triedenia odpadu v okrese Martin je potrebné pokračovať a podporovať recykláciu všetkých komponentov. Najväčším ohrozením je uzavretie skládok tuhého komunálneho odpadu (TKO) do roku 2030 a hľadanie technologicky najvhodnejšej a verejnosťou akceptovateľnej alternatívy na likvidáciu TKO. Výstavba nových skládok TKO nie je žiadúca z hľadiska cieľov EÚ v oblasti nakladania s TKO ani kvality životného prostredia. Je potrebné čo najskôr nájsť dlhodobé koncepčné riešenie pre tento problém, rovnako ako podporiť potrebnú zmenu v nakladaní s komunálnym odpadom s cieľom predchádzať vzniku odpadov a znížiť mieru jeho skládkovania v prospech jeho energetického a materiálového zhodnocovania.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
3.5.1	Podporovať predchádzanie vzniku odpadov a ich opätovné využitie, recykláciu odpadov vrátane spracovania biologicky rozložiteľných odpadov
3.5.2	Podporovať zber a dobudovanie, intenzifikáciu a rozšírenie systémov triedeného zberu komunálnych odpadov
3.5.3	Podporovať zhodnocovanie odpadov v súlade s EÚ legislatívou

Opatrenie 3.5.1

Podporovať predchádzanie vzniku odpadov a jeho opätovné využívanie

- viesť informačno-propagačnú kampaň na predchádzanie vzniku odpadu, podporu triedenia odpadu a prípravu na opätovné použitie odpadu,
- realizovať osvetové aktivity v oblasti predchádzania vzniku biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov formou podpory domáceho kompostovania,
- začleniť zásady obehového hospodárstva do verejného obstarávania samospráv,
- zapájať región a samosprávy do inovačných projektov v oblasti obehového hospodárstva,
- podporovať budovanie siete reuse centier – centier opätovného využitia odpadov.

Opatrenie 3.5.2

Podporovať zber a dobudovanie, intenzifikáciu a rozšírenie systémov triedeného zberu komunálnych odpadov

- vykonávať pravidelný monitoring množstva a štruktúry odpadov a zverejňovať jeho výsledky,
- viesť informačno-propagačnú kampaň na podporu triedenia odpadu,
- propagovať a podporovať kompostovanie biologického odpadu v domácnostiach, v stravovacích zariadeniach aj v prevádzkach zariadení cestovného ruchu,
- dobudovať, vybaviť technikou a modernizovať miestne kompostárne,
- rozšíriť systém zberu organického odpadu,
- podporovať zber a triedenie odpadov vrátane modernizácie techniky na manipuláciu s odpadom a budovania zberných dvorov, triediacich liniek na zmesový komunálny odpad a recyklačných liniek,
- dovybaviť domácnosti kontajnermi na triedenie komunálneho odpadu v rodinných domoch,
- realizovať výstavbu uzamykateľných stojísk na sídliskách pre nádoby na triedenie komunálneho odpadu vrátane siete podzemných a polopodzemných kontajnerov,

- zefektívniť systém triedeného zberu odpadu z papiera, skla a plastov v podnikateľskej sfére (verejné inštitúcie, školské zariadenia a i.).

Opatrenie 3.5.3

Podporovať zhodnocovanie odpadov v súlade s EÚ legislatívou

- spracovať a zaviesť systém odmien a pokút udeľovaných pri kontrole nakladania s odpadom,
- spracovať a zaviesť systém množstvového zberu odpadov,
- podporovať riešenia uzatvárania skládok tuhého komunálneho odpadu v regióne,
- podporovať riešenia zamerané na znižovanie zneškodňovaného množstva komunálnych odpadov na skládkach odpadov,
- pravidelne monitorovať kvalitu životného prostredia, spracovať systém zberu informácií o kvalite životného prostredia, čiernych skládkach a podobne, pravidelne informovať občanov o jeho vývoji,
- zabezpečovať odstránenie nezákonne uloženého komunálneho odpadu (čiernych skládok),
- byť aktívni v likvidácii starých environmentálnych záťaží a regenerácii kontaminovaných lokalít.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	<ul style="list-style-type: none"> • Podiel zmesového komunálneho odpadu ukladaného na skládky • Množstvo zmesového odpadu a množstvo vytriedeného odpadu v kilogramoch na obyvateľa/rok
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> • Podiel triedenia, recyklácie, energetického zhodnotenia a skládkovania v nakladaní s odpadmi • Množstvo zhodnoteného odpadu kompostovaním odpadu • Počet a rozloha environmentálnych záťaží (EZ) rôzneho stupňa evidovaných v informačnom systéme

Špecifický cieľ 3.6

Rozvíjať environmentálnu výchovu, vzdelávanie a osvetu a zvyšovať environmentálne povedomie občanov

Východisková situácia: Napriek tomu, že mesto Martin má dlhé roky úspešne fungujúce Environmentálne centrum, toto zostáva osamotené, bez podporných štruktúr v samospráve a v mimovládnom sektore, pre ochranu a komplexné riadenie udržateľného využívania prírodného potenciálu Turca. Prijímanie strategických environmentálne udržateľných opatrení pre región si v súčasnosti vyžaduje aktívne zapojenie verejnosti. Je to aj z dôvodu, že veľká časť verejnosti v regióne stále odmieta niektoré zelené riešenia ako energetické využitie komunálneho odpadu, obmedzenie individuálnej automobilovej dopravy, inštaláciu OZE, zníženie intenzity lesníctva a poľovníctva, niektoré adaptačné opatrenia atď. Rozvoj cestovného ruchu je v konflikte s ochranou prírody. Je potrebné navrhnuť a realizovať dlhodobú a systematickú osvetu a nastaviť systém pre environmentálne vzdelávanie a výchovu pre všetky vekové kategórie. Takýmto spôsobom sa zabezpečí, že sa verejnosť bude aktívne podieľať na prevencii a riešení kľúčových environmentálnych problémov regiónu.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
3.6.1	Zavádzať a podporovať systém environmentálneho vzdelávania, výchovy a osvetu (EVVO)
3.6.2	Organizovať osvetové aktivity pre verejnosť

Opatrenie 3.6.1

Zavádzať a podporovať systém environmentálneho vzdelávania, výchovy a osvetu (EVVO)

- využívať metodickú podporu Žilinského kraja podľa koncepcie EVVO Žilinského kraja, podporu miestnej Agendy 21 a podporu environmentálneho manažmentu (napr. EMAS),
- metodicky podporovať subjekty aktívne v EVVO oblasti v regióne,
- vytvoriť kooperačné partnerstvá s inými subjektmi zaoberajúcimi sa EVVO (napríklad ŠOP SR, Správy národných parkov, mimovládne organizácie, školy a i.) a realizovať spoločné vzdelávacie programy,
- podporovať fungovanie, činnosť a prevádzku Environmentálneho centra pre širokú verejnosť,
- využívať možnosti cezhraničnej a medzinárodnej spolupráce v oblasti environmentálneho manažmentu, inovácií a zapojenia verejnosti do rozhodovania.

Opatrenie 3.6.2

Organizovať osvetové aktivity pre verejnosť

- podporovať vzdelávacie aktivity a osvetu propagujúce zásady udržateľného rozvoja, a tým zvyšovať záujem verejnosti o ochranu a tvorbu životného prostredia,

- dlhodobo a systematicky realizovať informačné kampane v oblastiach, kde sa dá predpokladať nízka miera prijatia riešenia verejnosťou, ako napr. výstavba zariadenia na energetické využitie odpadov, znižovanie ťažby dreva v chránených územiach, odstrel medveďa z dôvodu ohrozenia bezpečnosti civilného obyvateľstva a i.,
- realizovať rôzne typy zážitkových aktivít pre verejnosť (pre školy, pre rodiny s deťmi, pre dospelých),
- podporovať EVVO na školách a v neformálnom vzdelávaní.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	<ul style="list-style-type: none"> • Počet uskutočnených aktivít zameraných na podporu EVVO
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> • Počet uskutočnených aktivít zameraných na podporu EVVO organizovaných organizáciami mesta ročne • Počet uskutočnených aktivít zameraných na podporu EVVO organizovaných v MŠ, ZŠ, SŠ a ďalšími organizáciami (podnikateľský sektor, akademický sektor, verejná správa, tretí sektor) ročne.

Špecifický cieľ 3.7

Podporovať riešenia energetickej efektívnosti

Východisková situácia: Z pohľadu zelených riešení dopadov klímy na životné prostredie, ale aj rizík v distribúcii tepla spojených s vojnovým konfliktom na Ukrajine a najmä závislosti domácností na Turci na vykurovaní plynom alebo tuhým palivom, bude nevyhnutný postupný prechod na obnoviteľné zdroje energie (OZE) v oblasti vykurovania a zásobovania teplom. Verejné osvetlenie, ako aj viaceré budovy vo vlastníctve verejnej správy a samosprávy na území UMR Turiec neprešli doteraz znižovaním ich energetickej náročnosti, preto ich táto úprava v najbližších rokoch nevyhnutne čaká.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
3.7.1	Vytvárať podmienky pre efektívny rozvoj v sektore vykurovania
3.7.2	Zvyšovať energetické úspory samosprávy a obyvateľstva aj s využitím OZE

Opatrenie 3.7.1

Vytvárať podmienky pre efektívny rozvoj v sektore vykurovania

- podporovať výstavbu nových systémov diaľkového vykurovania,
- modernizovať systémy diaľkového vykurovania,
- navrhnúť a realizovať pilotné projekty na využitie OZE na diaľkové vykurovanie,
- podporovať rozširovanie centrálného zásobovania teplom, zdroje tepla na báze OZE ako vodná para, biomasa a geotermálna energia a i.,
- podporovať získavanie solárnej energie vo verejných budovách vlastnených samosprávou,
- budovať a rekonštruovať vo verejných objektoch tepelné hospodárstvo a palivové základne.

Opatrenie 3.7.2

Zvyšovať energetické úspory samosprávy a obyvateľstva aj s využitím OZE

- podporovať výstavbu nízkoenergetických budov na území obcí a miest,
- vypracovať energetické audity objektov vo vlastníctve samosprávy,
- projekčne pripravovať a realizovať zníženie energetickej spotreby v budovách vo vlastníctve samosprávy,
- podporovať projekty zlepšovania tepelno-technických vlastností bytových domov a verejných budov vo vlastníctve samosprávy ich rekonštrukciou a modernizáciou (zateplenie a výmena otvorových konštrukcií, zateplenia obvodových múrov a striech, výmena elektroinštalácie a počítačových sietí, modernizácia osvetlenia, hydraulické vyregulovanie vykurovacieho systému, klimatizácia a vzduchotechnika priestorov, a i.),
- modernizovať vykurovacie systémy vrátane rozvodov a hydraulického vyregulovania, inštalácie termoregulačných ventilov, inštalácie systémov merania a riadenia za účelom zníženia spotreby energie,
- podporovať modernizácie bytových domov – osvetlenie a rekonštrukcie výťahov za účelom zníženia spotreby energie,
- zabezpečiť modernizáciu, ekologizáciu a rozširovanie verejného osvetlenia vrátane rekonštrukcie rozvodov a výmeny výbojkových svietidiel za úsporné osvetlenie, napr. LED svietidlá,
- zefektívniť prevádzkový systém verejného osvetlenia.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	<ul style="list-style-type: none">• Podiel energie z OZE na konečnej energetickej spotrebe samosprávy (%)• Počet obnovených budov samosprávy s energetickým certifikátom/vyčíslené úspory na energiách
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none">• Výdavky samosprávy na podporu OZE v eurách• Nové realizované projekty prenosovej a distribučnej elektrifikačnej sústavy v regióne• Dosiadnutá miera energetických úspor v bytových domoch• Energetická certifikácia významne obnovených budov – počet obnovených budov samosprávy s energetickým certifikátom/vyčíslené úspory na energiách

PRIORITA 4: UDRŽATEĽNÁ MOBILITA**Strategický cieľ 4****Budovať a udržiavať infraštruktúru podporujúcu udržateľnú mobilitu zlepšujúcu kvalitu života a bezpečnosť**

Špecifické ciele	
4.1	Zabezpečiť udržateľnú mobilitu v sídlach aj medzi nimi
4.2	Aktívne podporovať cyklomobilitu na území UMR Turiec

Špecifický cieľ 4.1**Zabezpečiť udržateľnú mobilitu v sídlach aj medzi nimi**

Východisková situácia: Na území Žilinského kraja sa vykonáva druhý najvyšší objem výkonov cestnej nákladnej dopravy v SR, čo súvisí s polohou kraja, s jeho cezhraničnými väzbami. Na území UMR Turiec sú autobusové spoje pravidelnej verejnej dopravy s dostatočným množstvom cestujúcich a sú zabezpečované dvomi spoločnosťami : SAD Žilina, a.s. a Dopravným podnikom mesta Martin, s.r.o. (pre mestá Martin a mesto Vrútky a obce Lipovec, Turčianske Kľačany a Bystrička), ktorý začal svoje dopravné výkony vo verejnom záujme poskytovať od 1.1.2022 vďaka 35 novým nízkoemisným autobusom.

Dopyt po železničnej osobnej doprave v Žilinskom kraji mal v období do konca roku 2014 stagnujúci až klesajúci trend. Od roku 2015 bol zaznamenaný nárast počtu prepravených osôb v železničnej osobnej doprave, ktorý spôsobilo zavedenie bezplatnej prepravy v novembri 2014. Od roku 2017 vývoj prepravy osôb so zostávajúcimi kraji stagnuje.

Regionálna cestná sieť sa vyznačuje výskytom bodových a líniových závad, kritických nehodových lokalít a nedoriešenou problematikou kvality existujúcich cestných prietahov cez obce, resp. výstavbou obchvatov na cestách II. a III. triedy.

Očakávané zlepšenie dopravnej dostupnosti nastane realizáciou infraštruktúrnych, prevádzkovo-organizačných projektov cestnej, železničnej a cyklistickej dopravy a realizáciou projektov Integrovaného dopravného systému Žilinského kraja. V uvedenom kontexte sa za kľúčové v Turci považujú: kompletizácia a digitalizácia siete diaľnice D1 a jej odpočívadiel, rekonštrukcie prietahov a realizácie obchvatov na cestách I. až III. triedy, modernizácia železníc a železničných staníc a zabezpečenie pravidelnej regionálnej medzinárodnej leteckej dopravy z Letiska Žilina.

V decembri 2019 bola oznámená európska Zelená dohoda, ktorá reprezentuje stratégiu, prostredníctvom ktorej sa má do roku 2050 dosiahnuť klimatická neutralita. Následný súbor návrhov na revíziu a aktualizáciu právnych predpisov EÚ Fit 55 uvádza záväzok zníženia emisií uhlíka o 55% do roku 2030. Dohoda sa priamo premietne v opatrení zvyšovania atraktivity nízkoemisnej cestnej dopravy a nemotorovej dopravy.

Proces zmeny je nastavený na zvrátenie dlhodobého trendu poklesu prepravných výkonov verejnej prepravy osôb. V cieľovom stave sa očakáva zníženie dopravnej záťaže na cestnej sieti, zníženie objemov produkcie škodlivín dopravou a v konečnom dôsledku zlepšenie kvality životného prostredia.

V uvedenej kategórii zmien regionálna a mestská samospráva dosiahne požadovaný stav nákupom nízko- alebo bezemisných vozidiel vo verejnej hromadnej preprave osôb, podporou lokalizácie servisnej vybavenosti pre elektromobilitu, vytváraním priaznivých podmienok pre vznik a fungovanie nízko- a bezemisných zón v osídlení. Sem patrí aj pokračujúca podpora pre cyklistickú a pešiu dopravu výstavbou cyklistických a cyklistických/peších komunikácií a trás v mestských aglomeráciách a v extraviláne sídiel.

Vzájomný pomer počtu vozidiel so spaľovacím motorom a vozidiel s elektrickým a hybridným pohonom je na Slovensku značne nevyrovnaný. Viac ako stonásobne viac je osobných automobilov a motorových vozidiel so spaľovacím motorom. Rozvoj nízko- a bezemisnej mobility ovplyvňuje najmä vybavenosť pre prevádzku vozidiel s alternatívnym pohonom. Vzhľadom na skoro nulové zastúpenie vozidiel s vodíkovým pohonom v premávke v SR ide o infraštruktúru viazanú najmä na elektromobilitu (nabíjacie stanice, servisy pre elektromobily). V európskom porovnaní poskytovania služieb elektromobility (z registrácií elektrických vozidiel, vyspelosti nabíjacej infraštruktúry a z vládnych stimulov) je SR zaradená medzi najmenej pripravené štáty.

Kľúčovým aspektom mobility ako služby je posun spôsobu dopravy od osobného vlastníctva k mobilite poskytovanej ako služba kombináciou dopravných služieb od poskytovateľov verejnej a súkromnej dopravy, za ktorú môžu zákazníci platiť prostredníctvom jedného účtu. Zavedené bude integrované plánovanie cesty, platby na princípe jedného nákupu a inteligentné prvky riadenia a vzájomného previazania dopravy.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
4.1.1	Priebežne obnovovať, modernizovať a budovať miestne komunikácie a dopravnú infraštruktúru tak, aby podporovala udržateľný rozvoj sídiel

4.1.2	Vytvárať podmienky pre rozvoj parku nízkoemisných dopravných prostriedkov a prostriedkov na alternatívny pohon
4.1.3	Podporovať zriadenie nízkoemisných a bezemisných zón s použitím systémov inteligentnej mobility v mestách, obciach a v rekreačnom území
4.1.4	Podporovať záujem o využívanie verejnej osobnej dopravy zvyšovaním jej kvality a znižovaním CO ₂
4.1.5	Navrhovať, zavádzať a prioritne podporovať systém intermodálnej dopravy medzi sídlami a rekreačnými centrami vrátane parkovacej politiky
4.1.6	Zvyšovať bezpečnosť cestnej premávky a pešej dopravy

Opatrenie 4.1.1

Priebežne obnovovať, modernizovať a budovať miestne komunikácie a dopravnú infraštruktúru tak, aby podporovala udržateľný rozvoj sídiel

- priebežne monitorovať stav a kvalitu cestných komunikácií,
- aktualizovať Generel dopravy mesta Martin v nadväznosti na samosprávy UMR Turiec, aby bol v súlade s Plánom udržateľnej mobility Žilinského samosprávneho kraja a príslušnými dopravno-plánovacími dokumentmi,
- podporovať výstavbu diaľnic a rýchlostných ciest v úsekoch uvoľňujúcich miestne komunikácie,
- vypracovať a aktualizovať digitálnu technickú evidenciu miestnych komunikácií a peších chodníkov,
- koordinovane vypracovať akčný plán údržby a rekonštrukcie cestných komunikácií v spolupráci s Regionálnou správou ciest, Slovenskou správou ciest a Národnou diaľničnou spoločnosťou (NDS),
- investične pripraviť a zrealizovať obchvaty miest a obcí podľa projektových dokumentácií,
- priebežne dobudovať, rekonštruovať a opravovať existujúcu cestnú sieť vrátane mostných objektov tak, aby podporovala hospodársky rozvoj miest a zlepšovala priepustnosť cestných komunikácií,
- odstraňovať bodové závady a kritické nehodové lokality,
- rekonštruovať prieťahy ciest cez obce,
- realizovať koordináciu a údržbu križovatiek na cestách I. triedy a realizovať konštrukčno-technické úpravy úrovňových križovatiek,
- dobudovať sieť parkovísk a garáží v mestách,
- dobudovať a rekonštruovať chodníky pre peších v mestách a obciach,
- spracovať revíziu dopravného značenia a podľa potreby ho dopĺňať a obnovovať vodorovné a zvislé dopravné značenie,
- zavádzať zariadenia Inteligentných dopravných systémov na cestnej sieti a križovatkách, na železničnej sieti, na termináloch, prestupných bodoch a zastávkach Intermodálneho dopravného systému (IDS).

Opatrenie 4.1.2

Vytvárať podmienky pre rozvoj parku nízkoemisných dopravných prostriedkov a prostriedkov na alternatívny pohon

- podporovať rozvoj servisnej infraštruktúry pre elektromobilitu a vodíkovú mobilitu vrátane nákupu a umiestňovania nabíjajúcich staníc,
- podporovať rozvoj servisnej infraštruktúry pre nákladné vozidlá na vodíkový pohon, vodíkové čerpace stanice lokalizované prioritne na cestnej TEN-T,
- zabezpečovať rozvoj prímestskej, mestskej hromadnej dopravy a nekonvenčných autobusov na zavolanie realizovať na báze vozidiel s alternatívnym pohonom.

Opatrenie 4.1.3

Podporovať zriadenie nízkoemisných a bezemisných zón s použitím systémov inteligentnej mobility v mestách, obciach a v rekreačnom území

- podporovať reštrikcie voči osobným automobily so spaľovacím motorom v nízkoemisných zónach,
- podporovať zriadenie obytných zón v mestách a obciach s upraveným dopravným režimom (napr. trendových Zón 30),
- podporovať stavebné úpravy obytných ulíc,
- podporovať dopravnú obsluhu zón nízkoemisnou a bezemisnou dopravou,
- začať využívať dostupné SMART technológie v statickej doprave,
- zavádzať do praxe technologické zariadenia a kompletne inteligentné dopravné systémy na sieti ciest a železníc.

Opatrenie 4.1.4

Podporovať záujem o využívanie verejnej osobnej dopravy zvyšovaním jej kvality a znižovaním CO₂

- zlepšovať infraštruktúru verejnej osobnej dopravy,
- zavádzať kontroly a monitorovania autobusov verejnej hromadnej dopravy,
- modernizovať vozidlový park verejnej hromadnej dopravy,
- zavádzať autobusy na zavolanie ako súčasť konceptu mobility na zavolanie pre nízkoosídlené lokality,

- podporovať, modernizovať, debarierizovať a dekarbonizovať vozový park verejnej hromadnej dopravy,
- zabezpečiť vyššiu kvalitu dopravy pre osoby so zníženou schopnosťou pohybu alebo orientácie vrátane debarierizácie,
- dopĺňať a modernizovať zastávky verejnej osobnej dopravy,
- propagáciou a osvetou zvyšovať atraktivitu verejnej osobnej dopravy,
- zavádzať zariadenia Inteligentných dopravných systémov vo vozidlách verejnej osobnej dopravy.

Opatrenie 4.1.5

Navrhovať, zavádzať a prioritne podporovať systém intermodálnej dopravy medzi sídlami a rekreačnými centrami vrátane parkovacej politiky

- realizovať riadiace centrum Intermodálneho dopravného systému (IDS) vrátane parkovacej politiky a inteligentnej mobilnej aplikácie pre koncových užívateľov;
- rekonštruovať cestné komunikácie a odstavné plochy vrátane parkovísk zabezpečujúce prístup do turisticky atraktívnych zón, rekreačných oblastí a k turistickým bodom záujmu,
- podporovať stavby, modernizácie a elektrifikácie železničných tratí v rámci IDS systému,
- podporovať modernizáciu vozového parku železničnej dopravy,
- podporovať rekonštrukciu a modernizáciu vybavenosti železničných a autobusových staníc a ich bezprostredného okolia,
- podporovať a realizovať výstavbu debarierizovaných terminálov IDS ako moderných prestupných bodov integrujúcich prevádzku železničných a autobusových staníc a nástupných cyklistických bodov s dostatkom miest na parkovanie,
- podporovať nízkoemisné a bezemisné dopravné riešenia na území národných parkov a lokalít európsky a svetovo významného kultúrneho a prírodného dedičstva,
- podporovať a realizovať digitalizovanú výstavbu záchytných, odstavných a parkovacích plôch integrovanej autobusovej dopravy, doplnkovej cyklistickej vybavenosti v mestách a obciach v okolí autobusových a železničných staníc, terminálov a prestupných bodov,
- vybudovať, udržiavať a modernizovať systém záchytných parkovísk pre jednodňových návštevníkov v rekreačných zónach a v turistických bodoch záujmu,
- dobudovať a rekonštruovať chodníky pre peších v rekreačných lokalitách a lokalitách s turistickým bodom záujmu,
- využiť odpočinkové a odstavné miesta na diaľniciach a rýchlostných komunikáciách pre komunikáciu s návštevníkmi regiónu,
- osádzať prvky upokojenia dopravy na vstupných komunikáciách do rekreačných oblastí,
- podporovať modernizáciu a bezpečnosť letiska Žilina v parametroch určených pre pravidelnú regionálnu medzinárodnú leteckú dopravu.

Opatrenie 4.1.6

Zvyšovať bezpečnosť cestnej premávky a pešej dopravy

- osádzať prvky upokojenia dopravy na vstupných komunikáciách do miest a obytných zón,
- osvetľovať priechody pre chodcov,
- zvyšovať bezpečnosť zraniteľných účastníkov cestnej premávky (odstránenie úzkych miest v pešej doprave, odstraňovanie bariér pri prestupovaní atď.) a cestnej motorovej dopravy, minimalizovať jej negatívne vplyvy na obyvateľstvo a životné prostredie,
- zabezpečovať bezbariérovosť na miestnych komunikáciách (úpravy priechodov pre chodcov),
- dobudovať a rekonštruovať chodníky pre peších v mestách a obciach.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	<ul style="list-style-type: none"> • Objem prepravy vo verejnej osobnej doprave (VOD) a integrovanej doprave (ID) Žilinského kraja v okrese Martin • Dĺžka nových/modernizovaných úsekov cestnej a železničnej siete v okrese Martin
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> • Rozsah Integrovanej dopravy Žilinského kraja na území okresu Martin • Monitoring kvality ovzdušia ovplyvnenej dopravou (lokálne znečistenie ovzdušia merané na monitorovacích stanicách v okrese Martin)

Špecifický cieľ 4.2

Aktívne podporovať cyklomobilitu na území UMR Turiec

Východisková situácia : Zníženie objemov produkcie škodlivín dopravou a v konečnom dôsledku zlepšenie kvality životného prostredia je možné aj systematickou a koncepčnou podporou cyklomobility medzi jednotlivými sídlami. Podpora pre cyklistickú a pešiu dopravu možno dosiahnuť najmä výstavbou cyklistických a cyklistických/peších komunikácií v mestských aglomeráciách a cykloturistických trás v extraviláne sídiel aj ako súčasť vzájomne zosúladeného a previazaného IDS systému (infraštruktúra a služby autobusovej, železničnej, leteckej, cyklistickej a pešej dopravy).

Cyklomobilita na území UMR Turiec sa každoročne zlepšuje, ale je poznačená nedostatkom cyklochodníkov medzi jednotlivými sídlami v požadovanom štandarde. Cyklomobilitu koordinuje zamestnanec mestského úradu v Martine a zahŕňa okrem obnovy a údržby cykloznačenia a cykloinfraštruktúry aj podporu pre vytyčovanie nových cyklotrás a cyklookruhov, investičný proces okolo budovania cyklociest a cyklochodníkov, ako budovanie doplnkovej infraštruktúry pre cyklistov vrátane cykloturistov.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
4.2.1	Zvyšovať záujem o nemotorovú cyklistickú dopravu rozširovaním hlavnej a doplnkovej infraštruktúry
4.2.2	Systematicky podporovať budovanie a údržbu cyklociest, cyklochodníkov a cyklotrás

Opatrenie 4.2.1

Zvyšovať záujem o nemotorovú cyklistickú dopravu rozširovaním hlavnej a doplnkovej infraštruktúry

- vypracovať, implementovať a aktualizovať komplexné strategické a koncepcné dokumenty vrátane projektovej dokumentácie pre oblasť cyklistickej a nemotorovej dopravy v mestách a v regióne v súlade s koncepcným dokumentom kostrovej siete Žilinského kraja,
- podporovať budovanie kapacít na strategické a operatívne riadenie rozvoja cyklomobility na území UMR Turiec,
- zvyšovať bezpečnosť cyklistickej dopravy,
- realizovať zariadenia umožňujúce prepravu bicyklov v železničnej a autobusovej doprave,
- propagáciou a osvetou zvyšovať atraktivitu cyklistickej dopravy.

Opatrenie 4.2.2

Systematicky podporovať budovanie a údržbu cyklociest, cyklochodníkov a cyklotrás

- podporovať, realizovať a udržiavať cyklistické, cyklistické/pešie komunikácie a ich značenie,
- zabezpečiť rekonštrukciu, modernizáciu a výstavbu infraštruktúry pre nemotorovú dopravu (cyklistické komunikácie, doplnková cyklistická infraštruktúra a vybavenosť – chránené parkoviská pre bicykle a parkovacie zariadenia typu Park&Ride, odstavné zariadenia, cyklostojany, odpočívadlá, servisné miesta, garáže, systémy automatickej požičovne bicyklov – bike sharing, hygienické zariadenia, nabíjacie stanice pre e-biky, dopravné značenie, informačný systém a i.),
- podporovať budovanie Vážskej cyklomagistrály,

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	<ul style="list-style-type: none"> • Dĺžka nových komunikácií kostrovej siete Žilinského kraja vyhradených pre cyklistickú dopravu v okrese Martin
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> • Rozsah Integrovannej dopravy Žilinského kraja na území okresu Martin • Monitoring kvality ovzdušia ovplyvnenej dopravou (lokálne znečistenie ovzdušia merané na monitorovacích staniciach v okrese Martin)

PRIORITA 5: KULTÚROU KU KREATIVITE**Strategický cieľ 5****Podporovať rozvoj kultúrno - kreatívneho priemyslu angažovaním miestnych zdrojov a dostupných skúseností**

Špecifické ciele	
5.1	Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo
5.2	Profesionalizovať riadenie kultúry, podporovať kreativitu a rozvíjať živú kultúru

Špecifický cieľ 5.1**Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo**

Východisková situácia: Mesto Martin má štatút národného centra kultúry Slovákov a sídli v ňom niekoľko kultúrnych inštitúcií zriaďovaných štátom a Žilinským samosprávnym krajom. Je bohatý na profesionálne aj neprofesionálne kultúrne inštitúcie a spolky v oblasti zriaďovanej i nezriaďovanej kultúry. Miera ich spolupráce na regionálnej úrovni však nie je systematizovaná a chýba synergické medzisektorové prepájanie oblastí umenia, dizajnu, architektúry, urbanizmu, tvorby verejných priestorov, socio-ekonomických aktivít, tvorby a zachovania tradičnej krajiny. Ak by sa v regióne podarilo takúto spoluprácu kultúrnych operátorov naštartovať a naviazať ju na komercializáciu služieb, tradičných produktov a inovatívnych zážitkov využiteľných v kultúrno-poznávacom cestovnom ruchu, región by výrazne pozdvihol svoju prosperitu aj v oblastiach kultúrneho a kreatívneho priemyslu.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
5.1.1	Citlivo obnovovať a renovovať kultúrne pamiatky a miestne pamätihodnosti
5.1.2	Cielene zhodnocovať a systematicky oživovať kultúrne dedičstvo prostredníctvom kultúrneho turizmu, a tak podporovať jeho zachovanie a ochranu

Opatrenie 5.1.1**Citlivo obnovovať a renovovať kultúrne pamiatky a miestne pamätihodnosti**

- vypracovať odborné odporúčania pre urbanizmus, architektúru, záchranu tradičnej architektúry a obnovu krajiny a ich súlad s miestne jedinečnými hodnotami krajiny i urbanizovaného územia so zámerom podporovať lokálny „genius loci“,
- zmapovať a spracovať pasport aktuálneho stavu kultúrnych pamiatok vrátane technických pamiatok a miestnych pamätihodností a označiť ich aj s využitím digitálnych technológií,
- obnovovať, rekonštruovať a revitalizovať pamiatkové objekty a miestne pamätihodnosti vo vlastníctve štátu, samosprávy, cirkvi, neziskového a súkromného sektora, s možnosťou ich využitia pre rôzne kultúrno-spoločenské a osvetové účely, na poskytovanie vzdelávania a atraktívne trávenie voľného času a s tým spojené obstaranie vybavenia, vrátane IKT vybavenia,
- renovovať, kreatívne zhodnocovať a oživovať nevyužívanú infraštruktúru a rôzne zanedbané domy, objekty a areály v mestách a obciach, využívať ich na rôzne kultúrne, komunitné i podnikateľské aktivity,
- obnovovať a udržiavať hroby a náhrobky významných osobností a dejateľov na mestských i miestnych cintorínoch,
- medzisektorovo rozvinúť program Nový európsky Bauhaus v podmienkach regiónu.

Opatrenie 5.1.2**Cielene zhodnocovať a systematicky oživovať kultúrne dedičstvo prostredníctvom kultúrneho turizmu, a tak podporovať jeho zachovanie a ochranu**

- vypracovať systém záchranu a obnovy hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva ako súčasť produktov cestovného ruchu a miestnej ekonomiky,
- cielene pasportizovať kultúrne a historické dedičstvo v regióne využiteľné v cestovnom ruchu, vrátane miestnych príbehov, zbierkových predmetov, nálezov, a i.,
- podporovať živú kultúru ako súčasť posilňovania identity, miestnej ekonomiky a mobilizácie potenciálu záujmových komunit,
- zavádzať digitalizáciu do prezentácie a interpretácie kultúrneho dedičstva s využitím moderných inovatívnych prístupov,

- budovať zážitkové a náučné chodníky o miestnej histórii a osobnostiach pre všetky vekové kategórie,
- zlepšiť spoluprácu zriadenú a nezriadenú kultúry pri zdieľaní a výmene skúseností,
- zachraňovať, vhodne využívať a rozvíjať jedinečné oblasti miestnej kultúry ako súčasť identity územia a miestnej ekonomiky,
- podporiť v centrách miest a rekreačných centrách ponuku dizajnových, remeselných a tradičných výrobkov na jednom mieste.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	<ul style="list-style-type: none"> • Počet podporených projektov na záchranu a obnovu kultúrneho dedičstva
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> • Počet podporených projektov na záchranu a rozvoj tradičnej ľudovej kultúry • Percento respondentov spokojných s kvalitou a dostupnosťou ponuky kultúrnych organizácií • Percento kapitálových výdavkov mestského (obecného) rozpočtu investovaných do kultúrnych pamiatok vo vlastníctve samosprávy národného, európskeho alebo svetového významu • Percento bežných výdavkov mestského (obecného) rozpočtu investovaných do kultúrnych pamiatok vo vlastníctve samosprávy národného, európskeho alebo svetového významu • Výdavky samosprávy na kultúru na obyvateľa v eurách • Vývoj tržieb v kreatívnom priemysle

Špecifický cieľ 5.2

Profesionalizovať riadenie kultúry, podporovať kreativitu a rozvíjať živú kultúru

Východisková situácia: Celosvetovo rastie ekonomický a spoločenský význam kreatívneho a kultúrneho priemyslu pre miestnu ekonomiku a miestne komunity. Aj v celoeurópskom kontexte sa kultúrna politika čoraz viac zameriava na budovanie partnerstiev a podporu komunít miestnych kultúrnych operátorov a kultúrnych inštitúcií, podporuje aktívne využívanie verejných priestorov a objektov pre kultúru a najnovšie kultúra preniká aj do zavádzania udržateľnosti v urbanizme a architektúre (koncept „Nový európsky Bauhaus“).

Pre rozvoj kultúry je žiadúce udržiavať a zvyšovať záujem miestnych obyvateľov o rôzne formy kultúry, pretože to významne súvisí s generovaním základného dopytu po službách, produktoch a zážitkoch v kultúre, samotným rozvojom miestnych komunít, posilňovaním identity regiónu a budovaním vzťahu miestnych ľudí k tradičným a súčasným hodnotám.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
5.2.1	Systémovo budovať a revitalizovať kultúrnu infraštruktúru
5.2.2	Navrhovať, tvoriť, inovovať a propagovať ponuku kultúrnych inštitúcií
5.2.3	Podporovať rozvoj kultúrneho a kreatívneho priemyslu a jeho operátorov

Opatrenie 5.2.3

Systémovo budovať a revitalizovať kultúrnu infraštruktúru

- rekonštruovať a modernizovať budovy a vybavenie tradičných domov kultúry (kultúrnych domov) vrátane obstarania modernej audiovizuálnej techniky a vybavenia súvisiaceho s organizáciou podujatí aj vo vonkajšom priestore,
- modernizovať expozície múzeí a galérií s využitím najmodernejších trendov a techniky vrátane ich sprístupnenia obyvateľom a návštevníkom s rôznym zdravotným postihnutím,
- podporovať budovanie moderných depozitárov zbierkových predmetov múzeí a galérií s odbornou regulačnou a meracou technikou a digitalizačné pracoviská pre digitalizáciu zbierkového fondu,
- podporovať prezentáciu zbierkových predmetov a výsledkov vedecko-výskumnej činnosti modernou interaktívnou formou prostredníctvom múzejnej a galerijnej pedagogiky,
- podieľať sa na modernizácii mestských a obecných knižníc a obnove knižného fondu s cieľom zvyšovania čitateľskej gramotnosti u detí a mládeže a zvyšovania záujmu o literatúru a písanie,
- podporiť vznik zdieľaného audiovizuálneho archívu v regióne (pre múzejné inštitúcie, knižnice a pod.),
- budovať moderné múzeá postavené na jedinečnosti regiónu a jeho lokalít a interpretujúce identitu interaktívnou formou.

Opatrenie 5.2.2**Navrhovať, tvoriť, inovovať a propagovať ponuku kultúrnych inštitúcií**

- zlepšovať dostupnosť kultúry pre širokú verejnosť, osobitne pre obyvateľov mimo hlavného centra a pre ľudí so zdravotným postihnutím,
- vytvárať podmienky na presadenie technologických a netechnologických inovácií v kultúre,
- sprístupňovať históriu a podporovať tradície regiónu formou tematických interaktívnych aktivít s využitím multimediálnych prezentácií a moderných interpretačných technológií tak, aby sa stali súčasťou ponuky kultúrneho turizmu,
- zavádzať technologické, procesné a sociálne inovácie do riadenia tradičných kultúrnych inštitúcií vrátane SMART riešení,
- podporovať činnosť etablovaných divadelných súborov, folklórnych súborov, tanečných a hudobných zoskupení, umeleckých spolkov atď.,
- podporovať tradičné a etablované podujatia regionálneho, nadregionálneho a národného významu,
- podporovať vydávanie hudobných nosičov s tradičnou hudbou a odborných monografií,
- zavádzať nové a inovatívne formy poskytovania kultúrnych zážitkov,
- zabezpečiť medziodvetvovú spoluprácu a prepájať živú kultúru s komunitným životom a produktami cestovného ruchu,
- pravidelne realizovať prieskum potrieb občanov v oblasti kultúry,
- realizovať moderné marketingové kampane pre ponuku kultúrnych zážitkov,
- zriadiť v kultúrnych inštitúciách moderné predajne publikácií a upomienkových predmetov.

Opatrenie 5.2.3**Podporovať rozvoj kultúrneho a kreatívneho priemyslu a jeho operátorov**

- stimulovať podporu udržateľnej zamestnanosti a tvorby pracovných miest v kultúrnom a kreatívnom priemysle prostredníctvom vytvorenia priaznivého prostredia pre rozvoj kreatívneho talentu napríklad formou zriaďovania kreatívnych inkubátorov pre začínajúcich podnikateľov a kultúrnych operátorov,
- podporovať kultúrne huby, iniciatívy, coworkingové a kreatívne centrá, prepájať kultúrno-kreatívny priemysel s podporou podnikania a budovať verejne zdieľanú infraštruktúru,
- podporiť vznik kreatívneho kultúrno-umeleckého centra so zdieľanými službami kreatívcov, priestormi na umelecké rezidencie a coworkingové priestory,
- vytvoriť jednu elektronickú platformu pre lepšiu spoluprácu kultúrnych operátorov rôznych zriaďovateľov v regióne a rozšíriť tak možnosti ich vzájomnej propagácie,
- klásť dôraz na budovanie kapacít kultúrno-kreatívneho priemyslu a rozvoj ľudských zdrojov v kultúrnych zariadeniach ako najvýznamnejšieho faktora rozvoja kultúry smerom k cieľovým skupinám všetkých vekových kategórií,
- vypracovať a realizovať program celoživotného vzdelávania kapacít pre potreby kultúrno-kreatívneho priemyslu a jeho operátorov,
- stimulovať zapájanie a prepájanie sa kultúrnych operátorov do projektov medzisektorovej spolupráce s cieľom podporovať aktivity tvorivých pracovníkov, výmenu skúseností a zviditeľňovania produktov a služieb kreatívnej tvorby, a to aj v rámci cezhraničnej spolupráce,
- podporovať mobilitu umelcov do kultúrnych inštitúcií na území UMR Turiec.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	<ul style="list-style-type: none"> • Počet návštevníkov kultúrnych zariadení ročne
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> • Percento respondentov spokojných s kvalitou a dostupnosťou ponuky kultúrnych organizácií • Kapitálové a bežné výdavky samosprávy vynaložené na kultúru na obyvateľa v eurách • Vývoj tržieb v kreatívnom priemysle • Počet vyškolených pracovníkov kultúrnych operátorov

PRIORITA 6: AKTÍVNE TRÁVENÝ ČAS**Strategický cieľ 6**

Prispieť k budovaniu aktívneho regiónu Turiec, ktorý napreduje vďaka udržateľnému využívaniu svojho kultúrno - historického a prírodného potenciálu

Špecifické ciele	
6.1	Profesionalizovať riadenie cestovného ruchu prostredníctvom podpory destinačného manažmentu a destinačného marketingu v spolupráci s partnermi
6.2	Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie a pohybové aktivity všetkých občanov a návštevníkov bez ohľadu na vek a sociálne zázemie

Špecifický cieľ 6.1

Profesionalizovať riadenie cestovného ruchu prostredníctvom podpory destinačného manažmentu a destinačného marketingu v spolupráci s partnermi

Východisková situácia: Región Turiec má mimoriadne vysoký endogénny potenciál prírodného a kultúrneho bohatstva a ekosystémových služieb v podobe produkčných služieb poľnohospodárstva, služieb v oblasti kultúry, rekreácie v prírode, udržateľných foriem turizmu a morálnych vzťahov k prírode a krajine. V miestnej ekonomike však nie je dostatočne využitý. Práve orientácia regiónu na podporu miestnej ekonomiky významne zvyšuje odolnosť voči hrozbám negatívnych dopadov klimatickej zmeny, podporuje potravinovú a energetickú sebestačnosť, posilňuje súdržnosť komunit, prispieva k zachovaniu tradičného rázu krajiny a tradičných zvyklostí a postupov, vytvára miestne podnikateľské a pracovné príležitosti (aj pre mladých ľudí) prostredníctvom synergií miestnych spoluprác, a tým prináša na vidiek prosperitu.

Vzhľadom na prírodné hodnoty územia regiónu Turiec by miestna ekonomika mala byť viac orientovaná na udržateľné využívanie prírodných zdrojov. Pre rozvoj tohto zámeru je potrebné podporovať napríklad vytváranie komplexných regionálnych a miestnych potravinových reťazcov, zaradenie miestnych kultúrnych a prírodných špecifik do ponuky cestovného ruchu, ekologizáciu výroby a spracovania produktov pôdohospodárstva a potravinárstva, zážitkové spoznávanie prírody a tým podporu jej ochrany a a pod.

Turistická destinácia Turiec je v začiatkoch svojho rozvoja napriek existencii organizácie destinačného manažmentu (OOCR Turiec) od roku 2012. OOCR Turiec nevyhnutne potrebuje podporiť svoju profesionalizáciu, a to vo všetkých oblastiach: (1) práca s miestnym obyvateľstvom pre generovanie miestneho dopytu po ponuke cestovného ruchu, (2) budovanie a obnova turistickej infraštruktúry, (3) budovanie a inovácie turistického produktu (4) strategické plánovanie a práca s dátami, (5) manažment kvality a (6) destinačný marketing, ktorého súčasťou je aj destinačný branding (budovanie značky regiónu), (7) návštevnícky servis. Čo sa týka strategického nastavenia rozvoja turistickej destinácie Turiec v budúcnosti, je žiadúce pracovať na dobudovaní turistickej ponuky pre segment aktívneho turizmu, kultúrno – poznávacieho turizmu, vidieckeho turizmu a prírodného turizmu a jej distribúciu, stimulovať ponuku ubytovacích, stravovacích a doplnkových služieb a koordinovať sieťovanie ich poskytovateľov.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
6.1.1	Navrhovať, tvoriť a inovovať produkty cestovného ruchu podľa požiadaviek návštevníkov a súčasných trendov a s ohľadom na ich celoročnosť
6.1.2	Systémovo budovať a revitalizovať infraštruktúru cestovného ruchu na turistických bodoch záujmu a v rekreačných centrách
6.1.3	Výkonnostne a hodnotovo orientovať destinačný marketing a branding podľa súčasných trendov
6.1.4	Podporovať vzdelávanie aktérov cestovného ruchu a ich personálu

Opatrenie 6.1.1

Navrhovať, tvoriť a inovovať produkty cestovného ruchu podľa požiadaviek návštevníkov a súčasných trendov a s ohľadom na ich celoročnosť

- vytvárať a posilňovať partnerstvá a modely spolupráce aktérov územnej spolupráce na podporu udržateľného cestovného ruchu v prepojení na ďalšie odvetvia miestnej ekonomiky,
- podporovať tvorbu ucelených tematických produktov založených na využívaní autentického kultúrneho a prírodného dedičstva regiónu,

- podporovať tvorbu a inovácie autentických produktov v historických centrách miest, na vidieku a v turistických bodoch záujmu, ktorá umožní rozptýlenie návštevníkov z najfrekventovanejších lokalít do menej navštevovaných miest a poskytne pestrý a hodnotný zážitok,
- podporovať zatraktívnenie miest vhodných na nenáročnú pešiu turistiku najmä pre rodiny s deťmi,
- v spolupráci s partnermi rozširovať ponuku produktov pre rodiny s deťmi a podporovať kultúrne a spoločenské podujatia zamerané aj na detského diváka,
- vyvíjať a podporovať turisticky atraktívne podujatia,
- podporovať vytváranie ponuky vidieckeho cestovného ruchu diverzifikáciou podnikania farmárov do nepoľnohospodárskych činností,
- udržateľne rozvíjať miestne podnikanie v cestovnom ruchu s udržateľným využitím kultúrnych a prírodných zdrojov a podporou ekosystémových služieb,
- podporovať regionálne gastroprodukty a tradičné regionálne výrobky a vytvárať partnerstvá s ich výrobcami,
- vytvárať podmienky pre rozvoj ponuky kongresového a incentívneho cestovného ruchu najmä v medzisezónnom období.
- navrhnúť model spolupráce aktérov v regióne pri interpretácii hodnôt chránených oblastí vrátane využitia ekosystémových služieb prírodného turizmu, ekoturizmu a ekologickej produkcie pôdohospodárstva pre podporu miestneho rozvoja,
- podporovať vybrané podnikateľské aktivity v oblasti agroturizmu, prírodného turizmu a ekoturizmu,
- znižovať negatívne dopady masového cestovného ruchu zvlášť v chránených a prírodne hodnotných územiach zavedením systému monitoringu, regulácie a manažmentu návštevnosti,
- zavádzať ekologickú dopravu v exponovaných centrách cestovného ruchu,
- vytvárať podmienky pre stimulovanie vzniku malých miestnych výrobných prevádzok a prevádzok s vhodnými environmentálne priaznivými parametrami a zapájať ich do cestovného ruchu,
- vytypovať lokality pre umiestnenie mestských a obecných tržníc a pravidelne organizovať trhy na predaj miestnych výrobkov,
- podporovať regionálnych výrobcov a spracovateľov nákupom technológií a vybavenia prevádzok,
- podporovať vytváranie krátkych dodávateľsko-odberateľských vzťahov, diverzifikovaných predajných kanálov, distribučných a logistických uzlov v regióne aj mimo región,
- zapojiť samosprávy do vytvárania a zdieľaného manažmentu potravinových reťazcov (napr. stravovacie zariadenia v školských, zdravotníckych a sociálnych zariadeniach) a zavedenie spoločensky zodpovedného a zeleného obstarávania tovarov a služieb s preferenciou spotreby miestnych produktov, programy podpory zdravia obyvateľstva, potreby miestnych produktov a pod.

Opatrenie 6.1.2

Systémovo budovať a revitalizovať infraštruktúru cestovného ruchu na turistických bodoch záujmu a v rekreačných centrách podľa požiadaviek návštevníkov a súčasných trendov

- pri významnejších investíciách do cestovného ruchu pripravovať vopred komplexné dopadové štúdie a uplatňovať integrované plánovanie,
- zabezpečovať ekologickú dostupnosť turistických bodov záujmu a vybudovať celoročný integrovaný dopravný systém orientovaný na prepravu turistov medzi jednotlivými turistickými lokalitami a bodmi záujmu,
- podporovať budovanie vyhlídkových bodov na zelených trasách (greenways), prírodných náučných chodníkoch, tematických kultúrnych trasách, peších turistických a vychádzkových trasách,
- podporovať tvorbu nových tematických prehliadkových trás historickými centrami miest venovaných rôznym oblastiam histórie a súčasnosti,
- v spolupráci so štátnymi orgánmi zaviesť program evidencie ubytovaných návštevníkov (napr. e-visitor, prípadne iné), realizovať podporu legálnych ubytovateľov a koordinovaný postup voči nelegálnym ubytovacím zariadeniam,
- dobudovať vhodné priestory so zázemím pre organizovanie kultúrnych a spoločenských akcií v centrách miest,
- podporovať vybudovanie detských zón a detských mestečiek v blízkosti centier miest a turistických obcí,
- koordinovane zlepšovať prístup ku kultúrnym pamiatkam, prírodným pamiatkam a iným turistickým bodom záujmu (jednotná navigácia, jednotné značenie, hnedé tabule, oddychové zóny, vybavenosť a pod.),
- dobudovať nevyhnutnú infraštruktúru cestovného ruchu vrátane doplnkových služieb, akými sú napr. hygienické zariadenia, parkovacie a logistické systémy, doplnková infraštruktúra trás, návštevnícke centrá a pod.,
- doplniť novú turistickú infraštruktúru v Múzeu slovenskej dediny (informačné stredisko, zázemie pre organizovanie podujatí, záchytné parkovisko, toalety, bufety, a i.),
- zaviesť jednotné vizuálne štandardy v centrách miest na umiestňovanie vývesných tabúl a označení na fasády historických budov s cieľom eliminovať vizuálny smog,
- podporovať budovanie priestorov na poskytovanie vzdelávania a organizovanie seminárov, firemných stretnutí, konferencií a kongresov,
- systematicky zveľaďovať a podporovať budovanie stravovacích prevádzok, oddychových miest, infobodov, fotopointov, systémov zberu a triedenia odpadu a hygienického zázemia na najnavštevovanejších turistických lokalitách a turistických bodoch záujmu vrátane tých, ktoré nemajú správcu alebo správca na to sám nestačí a vybaví ich potrebnou turistickou infraštruktúrou.

Opatrenie 6.1.3**Výkonnostne a hodnotovo orientovať destinačný marketing a branding podľa súčasných trendov**

- vypracovať odborné odporúčania pre manažérov značiek, ako vytvoriť systémový rámec (integrovanej) marketingovej komunikácie prostredníctvom zadefinovania typológie a previazaného systému územných a destinačných značiek v regióne, ktorá bude podporovať synergiu marketingovej komunikácie regiónu,
- vytvoriť sieť jednotných a imidžotvorných miest prvého kontaktu s návštevníkom po regióne (informačné centrá, infobody a informačné terminály),
- zavádzať moderné inovatívne komunikačné prostriedky do marketingovej komunikácie založené na zbere a analýze marketingových dát,
- pravidelne vydávať online aj offline informačný magazín o turistickej ponuke a dianí v regióne určený pre návštevníkov,
- podporovať digitalizáciu destinačných služieb a zavádzanie nových technológií na zlepšenie komunikácie s návštevníkom počas jeho pobytu v destinácii (audioguidy, gamifikácia, mobilné aplikácie, e-produkty, chatboty a i.), vrátane digitalizácie interpretácie prírody, kultúry, technických pamiatok, verejných priestranstiev, objektov a i.,
- realizovať kreatívne, efektívne a inovatívne kampane pre cieľové návštevnícke segmenty na cieľových trhoch v online prostredí (s využitím crowdsourcing-u, user generated content-u atď.),
- realizovať propagáciu domácich podnikateľských subjektov a miestnych výrobkov mimo regiónu, cezhranične a v zahraničí,
- podporovať regionálnych výrobcov a spracovateľov jednotným systémom regionálneho značenia, označovania kvality, pôvodu a originality.

Opatrenie 6.1.4**Podporovať vzdelávanie aktérov cestovného ruchu a ich personálu**

- zlepšiť informovanosť miestnych obyvateľov o turistickej ponuke v regióne,
- vypracovať a zaviesť ucelený vzdelávací program pre poskytovateľov služieb v cestovnom ruchu s ohľadom na zlepšenie propagácie regiónu a kvality poskytovaných služieb,
- organizovať interpretačné školenia a tréningy pre sprievodcov a zástupcov inštitúcií zapojených do aktivít súvisiacich s ochranou prírodného a kultúrneho dedičstva.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	<ul style="list-style-type: none"> • Počet prenocovaní v ubytovacích zariadeniach ročne • Počet podporených projektov zameraných na rozvoj miestnej ekonomiky
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> • Počet domácich návštevníkov v ubytovacích zariadeniach ročne • Počet zahraničných návštevníkov v ubytovacích zariadeniach ročne • Vybudovaný integrovaný dopravný systém orientovaný na prepravu návštevníkov medzi turistickými bodmi záujmu • Počet nových malých miestnych výrobov a prevádzok s vhodnými environmentálne priaznivými parametrami zapojených do cestovného ruchu • Počet zorganizovaných školení pre poskytovateľov služieb v cestovnom ruchu, tréningov pre sprievodcov a zástupcov inštitúcií zapojených do aktivít súvisiacich s ochranou prírodného a kultúrneho dedičstva

Špecifický cieľ 6.2**Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie a pohybové aktivity všetkých občanov a návštevníkov bez ohľadu na vek a sociálne zázemie**

Východisková situácia: Šport je pre územie UMR Turiec oblasťou, ktorá vzájomne prepája všetkých obidve mestá a 8 zapojených obcí a sú v tejto oblasti aktívne. Aktívny životný štýl väčšiny obyvateľov regiónu a ich záujem o šport, najmä v súvislosti s polohou a možnosťami športového vyžitia v regióne, je významným atribútom konkurencieschopnosti regiónu aj čo sa týka bývania a perspektívne aj v tzv. športovom cestovnom ruchu. Pre posilnenie a rozvoj služieb v oblasti športu je potrebných niekoľko kľúčových zmien. Sú nimi zlepšenie dostupnosti a modernizácia infraštruktúry a vybavenia pre voľnočasové aktivity a športové aktivity, systematická a koordinovaná práca s ľudskými zdrojmi angažovanými v oblasti športu prostredníctvom vzdelávacích programov a nástrojov motivácie a zavedenie finančných nástrojov na podporu športu na miestnej a regionálnej úrovni pre všetky vekové kategórie, čo ešte zvýši záujem o trávenie voľného času športom.

Opatrenia a typové aktivity

Opatrenia	
6.2.1	Vytvárať a udržiavať spolupracujúcu sieť športových zariadení, športových klubov a organizácií so zameraním na podporu športu

6.2.2	Efektívne budovať, renovovať a modernizovať športovú infraštruktúru pre pohybové aktivity a jej vybavenie.
6.2.3	Podporovať šport ako súčasť zdravého životného štýlu bez ohľadu na vek

Opatrenie 6.2.1**Vytvárať fungujúcu a spolupracujúcu sieť športových zariadení, športových klubov a organizácií so zameraním na podporu športu**

- participatívne nastaviť a realizovať systematickú podporu prevádzky a činnosti športových klubov a združení zo strany samosprávy pre masové prioritné športy v regióne a pre ostatné organizované športy vrátane športov vyhľadávaných mladými ľuďmi,
- vypracovať a realizovať program celoživotného a neformálneho vzdelávania pre športových profesionálov etablovaných v regióne,
- vypracovať a pravidelne realizovať odborné monitorovanie talentovaných detí a mládeže v športe v záujme efektívnej práce s ich talentom,
- vytvárať podmienky pre podporu organizovania športových podujatí regionálneho, nadregionálneho, národného a medzinárodného významu v záujme zvyšovania záujmu o šport u verejnosti a podpory návštevnosti regiónu,
- systematicky podporovať účasť reprezentantov regiónu na športových podujatiach regionálneho, nadregionálneho, národného a medzinárodného významu,
- stimulovať projektové partnerstvá na úrovni regiónu v podpore športového manažmentu a rozvoja športových talentov.

Opatrenie 6.2.2**Efektívne budovať, renovovať a modernizovať športovú infraštruktúru pre pohybové aktivity a jej vybavenie**

- podporovať budovanie, modernizáciu, obnovu a údržbu športových areálov a športovísk pre amatérsky a profesionálny šport vrátane ich vybavenia,
- podporovať budovanie moderných, funkčných a bezpečných atletických areálov, ktoré bude zodpovedať požiadavkám pre usporiadanie štandardizovaných atletických disciplín,
- podporovať budovanie moderných multišportových hál na všestranný rozvoj pohybu pre všetky vekové kategórie, vrátane moderných športovísk ako napríklad trampolíny, pump track, moderný skatepark, parkur a pod.,
- rekonštruovať, modernizovať a dovybaviť školské telocvične a športové areály škôl, vnútorné a vonkajšie športoviská vo vlastníctve samosprávy podľa požiadaviek športových klubov tak, aby sa jednotlivé športoviská vzájomne podporovali,
- podporovať budovanie a údržbu bežeckých lyžiarskych stôp v zimnom období a legalizovaných cyklotrás a peších turistických trás v letnom období, ktoré prepájajú turisticky významné a vyhľadávané lokality.

Opatrenie 6.3**Podporovať šport ako súčasť zdravého životného štýlu bez ohľadu na vek**

- organizovať športové podujatia zamerané na rozvoj telesných a pohybových zručností pre laickú verejnosť pod dohľadom športových profesionálov,
- podporovať organizovanie národných a medzinárodných športových súťaží, pretekov a podujatí na území UMR Turiec,
- zlepšiť informovanosť širokej verejnosti o organizácii športových podujatí v regióne.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	<ul style="list-style-type: none"> • Počet zrekonštruovaných, zmodernizovaných a dovybavených školských telocviční a športových areálov škôl, vnútorných a vonkajších športovísk vo vlastníctve samosprávy podľa požiadaviek športových klubov
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> • Počet športovcov reprezentujúcich región na športových súťažiach a podujatiach regionálneho, nadregionálneho, národného a medzinárodného významu ročne • Podiel športovísk a telocviční v areáloch a budovách verejných škôl, ktoré majú otváracie hodiny pre verejnosť • Spokojnosť obyvateľov s dostupnosťou športovej infraštruktúry • Počet podporených projektov zameraných na podporu miestnej ekonomiky